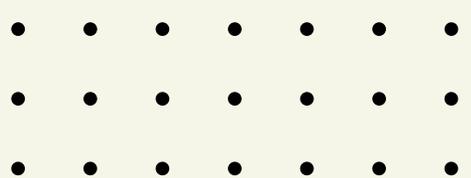


วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Journal of Education and Human Development  
Chaiyaphum Rajabhat University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2568

Volume 1 Number 1 January - June 2025



ISSN: 3088-1714 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2568

วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ  
Journal of Education and Human Development  
Chaiyaphum Rajabhat University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2568

วัตถุประสงค์

วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีนโยบายในการส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ การศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ ออกราย 6 เดือน  
ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน  
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.सानนท์ ด่านภักดี	อธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จีราภรณ์ จันทร์เขียน	รองอธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีพาย	รองอธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการฯ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิดศักดิ์ สุพันธ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.จักษิ ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนดล ภูสีฤทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมประสงค์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล แสงพรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ โฉมยา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงแข ภูผายาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

**สำนักงานกองบรรณาธิการ**

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ  
เลขที่ 167 หมู่ที่ 2 ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000  
โทรศัพท์ 044-815-111 ต่อ 6700

**ฝ่ายจัดการวารสารและประสานงาน**

นางสาวธารทิพย์ ฤทธิจรรย์ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ISSN: 3088-1714 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2568

## บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความทางวิชาการที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในสาขาวิทยาการด้านครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ การศึกษา ภาษาวรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประจำปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2568) ฉบับปฐมฤกษ์ ประกอบด้วยบทความ จำนวน 5 บทความ ซึ่งเป็น **บทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง** ได้แก่ (1) การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา ตำบลนาถ่อน อำเภอธาดูปทุม จังหวัดนครพนม (2) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 **บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง** ได้แก่ (1) พิธีสดสงฆ์: ประเพณีโบราณในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ภาคอีสาน และ**บทความปริทัศน์ จำนวน 2 เรื่อง** คือ (1) ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับปัญหาประดิษฐ์ในการเรียนภาษาอังกฤษจากฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index): บทความปริทัศน์ (2) ภาพรวมของเทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

ทางวารสารฯ ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิตและนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความปริทัศน์ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากท้ายวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ [https://so13.tci-thaijo.org/index.php/j\\_EDU](https://so13.tci-thaijo.org/index.php/j_EDU) กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมากในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิดศักดิ์ สุพันธ์

บรรณาธิการ

**บทความวิจัย**

การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน  
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา ตำบลนาถ่อน อำเภอราทูพนม  
จังหวัดนครพนม

Learning Management according to Yonisomansikâra in Buddhist Subject  
for Students Grade VIII of Nathonpattana school, Nathon sub-district,  
That Phanom District, Nakhon Phanom Province

พระครูสมุห์ธีรชัย ยศดีชัย, พระมหาประวิทย์ จิรวชิโช/ภูปุย,  
สอาด ภูนาสรณ์, และมาวิน โทแก้ว

Phrakhrusamu Theerachai Yotdeechai, Phramaha Prawit

Jirawitcho (Poopui), Saard Poonasron, Mavin Thokaew.....1

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและ  
วัฒนธรรมไทยโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams  
Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Development of learning management in social studies subject, thai  
traditions And culture learning unit, using cooperative learning with  
student teams Achievement divisions (stad) technique for grade 3 primary  
school students.

ธีรพงษ์ คงบัว และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ

Thiraphong Kongbua and Chakkree Sricharumedhiyan.....12

**บทความวิชาการ**

พิธีฮอดสง : ประเพณีโบราณในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ภาคอีสาน

The HodSng Ceremony : An Ancient Tradition for the Promotion of  
Monastic Titles among Northeastern Thai Monks

พระณัฐวุฒิ พันทะลี, ภัทรชัย อุทาพันธ์, นิวัฒนา วรรณคำ,  
คชา ประณีตพลกรัง, สุทธิพงษ์ สายาพัฒน์

PhraNatthawut Phanthali, Phattharachai Uthaphan,

Niwatthana Wannakam, khacha praneetpolkrung,

Suttipong Sayapat.....27

**บทความปริทัศน์**

ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนภาษาอังกฤษจากฐานข้อมูลศูนย์  
ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

Issues in Artificial Intelligence in English Language Learning from the Thai  
Journal Citation Index

มัทนาภรณ์ แสนศักดิ์ และศาสตรา มาพร

Mattanaporn Sansak and Sattra Maporn.....38

ภาพรวมของเทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

Overview of English Writing Teaching Techniques in Thailand

ชิดชนก มีนาสันติรักษ์ และศาสตรา มาพร

Chidchanok Meenasantirak and Sattra Maporn.....45

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....54

การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนา  
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา  
ตำบลนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม  
Learning Management according to Yonisomansikâra in Buddhist Subject  
for Students Grade VIII of Nathonpattana school, Nathon sub-district,  
That Phanom District, Nakhon Phanom Province

<sup>1</sup>พระครูสมุห์ธีรชัย ยศดีชัย, <sup>2</sup>พระมหาประวิทย์ จิรวิชโซ่/ภูปุย,  
<sup>3</sup>สอาด ภูนาสรณ์, และ <sup>4</sup>มาวิน โทแก้ว

<sup>1</sup>Phrakhrusamu Theerachai Yotdeechai, <sup>2</sup>Phramaha Prawit Jirawitcho (Poopui),

<sup>3</sup>Saard Poonasron, <sup>4</sup>Mavin Thokaew

<sup>1,2,3</sup>มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

<sup>1,2,3</sup>Mahamakut Buddhist University, Thailand

<sup>4</sup>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ประเทศไทย

<sup>4</sup>Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Phanom, Thailand

[1theerachaiyotdeechai520615@gmail.com](mailto:1theerachaiyotdeechai520615@gmail.com), [2prawitpra1313@gmail.com](mailto:2prawitpra1313@gmail.com)

[3saard24122@gmail.com](mailto:3saard24122@gmail.com), [4marwin.tho@gmail.com](mailto:4marwin.tho@gmail.com)

Received 21/04/2025 | Revised 11/05/2025 | Accepted 11/05/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา ตำบลนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ก่อนเรียนและหลังเรียน ตามหลักโยนิโสมนสิการ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่า (T-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ คิดถูกวิธี คิดในแนวทางที่เป็นกุศล เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม และนำวิธีการคิดที่ถูกต้องไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; หลักโยนิโสมนสิการ; รายวิชาพระพุทธศาสนา

## Abstract

This research aims to study the learning management based on the principle of yonisomanasikāra (wise reflection) and to examine the academic achievement in the Buddhist Studies subject of Mathayom Suksa 2 (Grade 8) students at Nathorn Phatthana School, Nathorn Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province, before and after applying the yonisomanasikāra approach. This study is an experimental research. The sample group consisted of 28 students from Mathayom Suksa 2/1, selected through purposive sampling. The research instruments used in this study were: (1) five learning management plans, and (2) a 50-item academic achievement test. The statistics used in data analysis included mean, standard deviation (S.D.), and t-test. The research findings revealed that: 1) Students were able to engage in rational collaborative learning both within and between groups, which led to the development of analytical thinking in a systematic manner. They developed the ability to think correctly, in a wholesome way, which is beneficial to themselves and to society, and were able to apply this correct way of thinking in their daily lives. 2) Students who participated in learning activities based on the principle of yonisomanasikāra showed significantly higher academic achievement after the lessons compared to before, at the 0.05 level of statistical significance, which supports the stated hypothesis.

**Keywords:** Learning Management; Yonisomanasikāra Principle; Buddhist Studies Subject

## บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน โลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ความเจริญของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เข้าสู่ยุคโลกไร้พรมแดน การรับรู้ข้อมูลด้านต่าง ๆ จึงต้องคิดวิเคราะห์ให้ถูกต้อง เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต อันได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน ด้านการอุปโภค และบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจที่ถูกต้อง จึงจำเป็นต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ถูกต้องตามขั้นตอนและหลักวิชา เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เพราะฉะนั้น ความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545, 2553) ให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนไว้ในหมวดที่ 4 เรื่อง แนวการจัดการศึกษา ความในมาตราดังต่อไปนี้

“มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (Child Center) กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และ “มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การ

เผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัด บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไป ร่วมกัน

จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ รวมทั้งใน “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551” ได้กำหนดไว้ในหมวดว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐาน การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับ ผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในสังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมของชาวพุทธ มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยการ ปฏิบัติตั้งแต่อดีต และได้นำหลักธรรมคำสอนตลอดจนวิถีทางวัฒนธรรม หรือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาในการหล่อหลอมและพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี รู้จักการเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน แต่ในสมัยปัจจุบัน ผลจากการรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น เปลี่ยนไป จนก่อให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตศรัทธาในพระพุทธศาสนา อันสืบเนื่องมาจากการประทุษร้าย หย่อนของพระสงฆ์ และการไร้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาของคนในสังคม ดังนั้น ในสภาพของสังคม ปัจจุบัน ชาวพุทธควรให้ความสนใจกับการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น โดยควรเริ่ม ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและ ประเทศชาติ ไม่ควรนำศาสนาไปแขวนไว้กับบุคคลหรือกระแสสังคม เพราะเมื่อทำเช่นนั้นแล้ว ชาวพุทธก็ จะไม่มีหลักเกณฑ์ในการคิดที่ถูกต้อง (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2549)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึง “การคิดหรือการกระทำไว้ในใจ โดยอุบาย อันแยบคาย โดยมีสติไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบด้าน และมีเหตุมีผลสมบูรณ์ที่สุด” จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ ตรงตาม สภาวะและเหตุปัจจัยทุกขั้นตอน สามารถพิสูจน์หรือจำแนกแยกแยะออกมาอธิบายให้เห็นจริงได้ ซึ่ง พระ พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2552) ได้เสนอวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ทั้งหมด 10 วิธี ได้แก่ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ 3) วิธีคิดแบบรู้เท่าทัน ธรรมตา 4) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา 5) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะ ปัจจุบัน และ 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท ซึ่งวิธีคิดดังกล่าวอาศัยกันและสัมพันธ์กัน เมื่อเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหาจะต้องบูรณาการรูปแบบวิธีการคิดมาผสมผสานกลมกลืนกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ ถูกต้อง อีกทั้งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นวิธีคิดที่ถูกต้อง คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล

นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะบูรณาการหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนว และหลักการสอนอย่างผสมผสานกลมกลืนได้สัดส่วนอย่างสมดุล โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดเป็นปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริมและปลุกเร้าให้เกิดความเชื่อในตัวครูผู้สอน ในสาระที่เรียน และวิธีการเรียนจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียน โดยเน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการเล่าเรียน การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น (สุนน อมรวิวัฒน์, 2530) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมไทยเน้นบรรยากาศที่เรียบง่ายเป็นกันเอง มีลักษณะที่เหนียวแน่นจิตใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักใคร่ และมีความเลื่อมใส (สะอาด ภิญโญศรี, 2552) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และเพิ่มกระบวนการฝึกคิดวิเคราะห์ จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการคือ ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะทางการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ตลอดจนนำความรู้และความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (พรภิรมย์ ยอดบุญ, 2565) ซึ่งหลักการการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการนั้นผู้สอนจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องจัดสภาพแวดล้อมสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีคิดโดยแยบคาย เน้นให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (วิญญู เกาถาวงษ์, 2558)

บทความวิจัยนี้ นำเสนอการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา จังหวัดนครพนม โดยใช้หลัก "โยนิโสมนสิการ" เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเชื่อว่าวิธีการนี้จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมให้นักเรียน "คิดเป็น คิดดี คิดถูก" สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลอย่างรวดเร็ว การมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งยังเหมาะสมกับวัยรุ่นที่ชอบคิดค้น ทดลอง และแสวงหาความจริง การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ยังส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

### วัตถุประสงค์การวิจัย

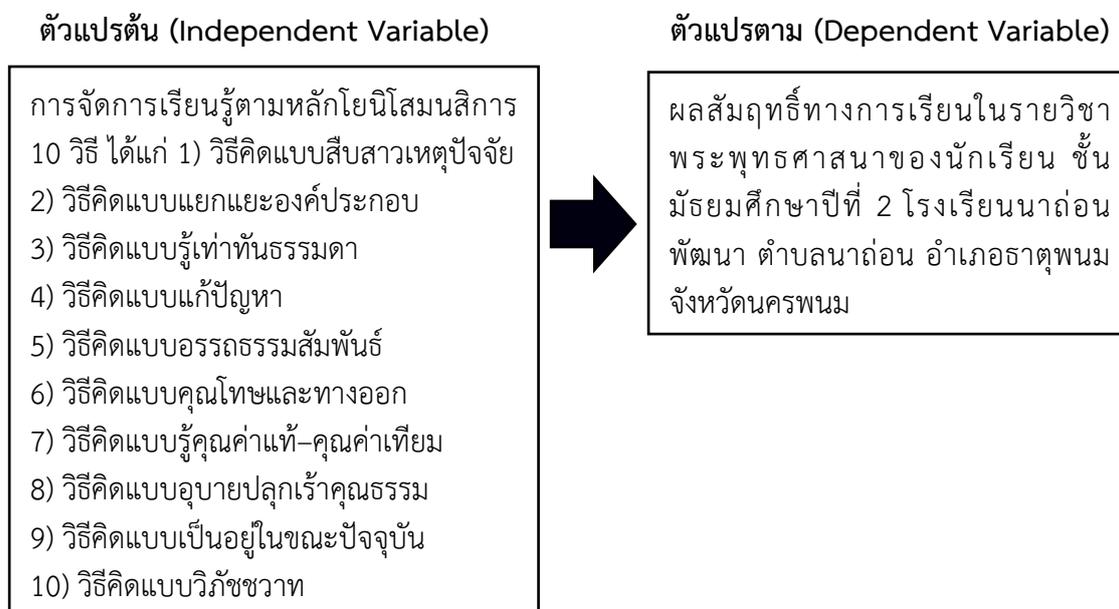
1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา จังหวัดนครพนม ก่อนเรียนและหลังเรียน ตามหลักโยนิโสมนสิการ

### สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

## กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยการใช้แนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2552) และสุนน อมรวิวัฒน์ (2530) ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการเป็นกรอบในการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) การสร้างวิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2530) ดังนี้ 1.1) ศึกษาเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวกับหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ตามหลักนี้ 1.2) วิเคราะห์หลักการ วิธีการ และรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ 1.3) สร้างขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ 3 ขั้นตอน โดยจัดทำเป็นคู่มือครู

2) การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ดังนี้ 2.1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ และกฎเกณฑ์การวัดและประเมินผล ของสมนึก ภัททิยธนี (2565) 2.2) ศึกษาการหาค่าอำนาจจำแนกและความยากง่ายของแบบทดสอบ ตามวิธีของ Brennan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้วิธีของ Lovett (สมนึก ภัททิยธนี, 2565) 2.3) วิเคราะห์เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง “พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง” 2.4) สร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Objective Test) ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็น 5 ตอน 2.5) ตรวจสอบค่า IOC ความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์ 2.6) คำนวณค่า IOC ด้วยโปรแกรม Excel โดยใช้เกณฑ์  $\geq 0.50$  ขึ้นไปจึงถือว่านำไปใช้ได้ ผลการประเมินพบว่าข้อสอบมีค่า IOC

เท่ากับ 1.0 ทุกข้อ 2.7) ทดลองใช้แบบทดสอบกับนักเรียนกลุ่มนอกตัวอย่าง (Try Out) ม.2/2 จำนวน 21 คน 2.8) วิเคราะห์ค่าความยากง่ายของข้อสอบ (P) โดยใช้เกณฑ์ระหว่าง 0.20 – 0.80 ซึ่งมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.45 - 0.64 2.9) วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เกณฑ์  $\geq 0.20$  หากต่ำกว่านี้ต้องปรับปรุงหรือตัดออก โดยใช้เกณฑ์ 0.21 – 0.40 = ต่ำ, 0.41 – 0.70 = ปานกลาง และ 0.71 – 1.00 = สูง ซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.59 – 0.80 2.10) วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.96 2.11) นำแบบทดสอบที่ผ่านเกณฑ์ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง คือ นักเรียน ม.2/1 จำนวน 28 คน แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ในงานวิจัย

3) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ดังนี้ 3.1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแผน (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2553) 3.2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง “พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง” 3.3) วิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระ มาตรฐาน ตัวชี้วัด วิชชีสอน และการวัดผล 3.4) ศึกษาเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแผนให้สอดคล้องกับหลักโยนิโสมนสิการ 3.5) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน รวมเวลาเรียน 10 ชั่วโมง โดยกำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และวิธีวัดและประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่า (T-test)

## ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ รายวิชาพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำใบงานระหว่างเรียนเท่ากับ 47.53 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 95.06 และแสดงว่าคือ  $E_1 = 95.06$  และค่าประสิทธิภาพหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ได้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 28.21 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 94.03 แสดงว่า  $E_2 = 94.03$

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่พัฒนามีประสิทธิภาพของกระบวนการ/ผลลัพธ์ ( $E_1/E_2$ ) เท่ากับ  $95.06 / 94.03$  ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 50/50 ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา จังหวัดนครพนม ก่อนเรียนและหลังเรียน ตามหลักโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.57 คะแนน และ 28.21 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**ตารางที่ 1** ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	ค่าเฉลี่ยคะแนนเต็ม 50 ( $\bar{X}$ )	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าความต่างเฉลี่ย	ค่าสถิติทดสอบ (T-Test)	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ *
ก่อนเรียน	28	14.57	6.68	-11.042	-40.592	.000
หลังเรียน	28	28.21	1.93			

\*\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

### อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา จังหวัดนครพนม พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ คิดถูกวิธี คิดในแนวทางที่เป็นกุศล เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม และสามารถนำวิธีการคิดที่ถูกต้องไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมีกระบวนการเรียนการสอนดังนี้ 1) ชี้นำ เป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างเจตคติที่ดีแก่ผู้เรียน โดยการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และกระตุ้นแรงจูงใจผ่านกิจกรรมหรือสื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและพร้อมเรียนรู้ 2) ชี้นำสอน เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูเสนอปัญหาแนะนำแหล่งข้อมูล ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะในการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล คิดแก้ปัญหา ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและ 3) ชี้นำสรุป เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียน ทั้งในด้านกระบวนการและผลลัพธ์ ผ่านการอภิปราย ซักถาม การสรุปบทเรียน และการประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินโดยครู ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2552) ได้อธิบายไว้ในหนังสือพุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ ว่า การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการพัฒนาทางปัญญาที่สูงที่สุดสำหรับผู้นับถือพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีคิดแบบนี้ทำให้บุคคลเข้าใจสภาพของชีวิต สภาพของสังคม และสภาพของโลก สามารถจัดระเบียบชีวิตของตนเอง จัดระบบของสังคมและสภาพแวดล้อมทั้งหลายได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ แม้การใช้โยนิโสมนสิการอาจจะไม่ครบทุกวิธี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา จึงควรพิจารณาเลือกวิธีคิดแต่ละแบบให้เหมาะสม ก็จะทำให้มนุษย์มีชีวิตร่วมกับสรรพสิ่งทั้งหลายได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2558) ได้นำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ไว้ในหนังสือ ศาสตร์การสอน ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดจากการวางรูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถนำความรู้และความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และยังสอดคล้องกับ พระอรุณชัย กิตติภทโท (เถื่อนดอนเจ้า) (2564) ในงานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดการพิจารณาให้เกิดความดี การคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย และ ความคิดที่เป็นระเบียบตามหลักเหตุผล และยังสอดคล้องกับ พระมหาสาณิจ สามาณ (คมกริรปญโญ) (2566) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมโดยใช้การนิเทศแบบคลินิกตามหลักโยนิโสมนสิการของพระสอนศีลธรรมในอำเภอท่าช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี โดยผลการวิจัยพบว่าแนวคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยใช้วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดที่ส่งเสริมชักนำไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เป็นการขัดเกลาและบรรเทาปัญหา พระธรรมปิฎกอภิชาตวชิราวุฒิวรรณ หรือพระครูศรีสุวัฒนพรหม ได้กล่าวถึงเรื่องความดีที่ควรปฏิบัติว่า ในเหตุการณ์หรือประสบการณ์เดียวกัน คนหนึ่งอาจคิดปรุงแต่งไปในทางดีงามเป็นประโยชน์ อีกคนหนึ่งอาจปรุงแต่งไปในทางไม่ดีไม่งามเป็นโทษ ทั้งนี้เนื่องมาจากการฝึกฝนอบรมและประสบการณ์ที่ได้สะสมมา นอกจากนี้ แม้แต่บุคคลเดียวกันมองของอย่างเดียวกันหรือมีประสบการณ์เดียวกัน แต่ต่างขณะ ต่างเวลา ก็อาจคิดแตกต่างกันออกไปครั้งละอย่างได้ คราวหนึ่งร้าย คราวหนึ่งดี ทั้งนี้โดยเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม หรือโยนิโสมนสิการแบบเร้าคุณธรรม ในที่นี้ จึงมีความสำคัญในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์ในขณะนั้น ๆ และในแง่ที่ช่วยแก้ไขนิสัยเคยชินร้าย ๆ ของจิตที่ได้สะสมไว้แต่เดิม พร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ที่ดีงามให้แก่จิตไปในเวลาเดียวกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม หลังจากเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ คิดถูกวิธี คิดในแนวทางที่เป็นกุศล เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม และสามารถนำวิธีการคิดที่ถูกต้องไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมุห์สมลักษณะ ติกขปญโญ (รักน้อย) นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และสมชัย ศรีนอก (2565) ในงานวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสร้างศรัทธาตามหลักโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบการสร้างศรัทธาตามหลักโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างครูอย่างเห็นเหตุเป็นผล ครูเป็นกัลยาณมิตร นักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดได้อย่างเป็นระบบ คิดได้ถูกวิธี คิดตามแนวทางที่เป็นกุศล ช่วยพัฒนานักเรียนให้เกิดปัญญาและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำวิธีการคิดแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และยังสอดคล้องกับ มนตรี รอดแก้วอาทิตย์ ชูชัย อาทิตย์ แสงแฉวง และพระมหาชินกร สุจิตโต (2564) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มเป้าหมายที่เรียนวิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนวิชาวิชารัฐศาสตร์ตามแนว

พุทธศาสตร์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ มีเจตคติทางการเรียนโดยรวมและรายข้อ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมของนักศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

### องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา ตำบลนาถ่อน อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพของกระบวนการ ( $E_1$ ) เท่ากับ 95.06 และ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ( $E_2$ ) เท่ากับ 94.03 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 50/50 ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง

2. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการโยนิโสมนสิการมี คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 14.57 คะแนน และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 28.21 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าหลักโยนิโสมนสิการสามารถส่งเสริมความเข้าใจและการเรียนรู้เชิงลึกของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ เช่น การตั้งคำถาม การค้นหาคำตอบ การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และการประเมินผลอย่างมีวิจารณญาณ มีผลต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการจึงมีความเหมาะสมด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนชนบท สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีระบบ

### สรุป

การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาถ่อนพัฒนา ตำบลนาถ่อน อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม เป็นเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการคิดอย่างมีเหตุผล ฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รู้จักแยกแยะและเชื่อมโยงความรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ได้รับการออกแบบอย่างมีลำดับชัดเจน โดยสอดคล้องกับกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการ อันได้แก่ การตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูล การอภิปรายแลกเปลี่ยน และการสรุปผล และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแนวทางดังกล่าวในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านพระพุทธศาสนา

## ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ สามารถเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ดังนี้

1. ควรส่งเสริมการใช้โยนิโสมนสิการในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นกุศล โดยกำหนดนโยบายสนับสนุนให้ครูออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะช่วยฝึกทักษะคิดอย่างเป็นระบบและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
2. ควรอบรมครูให้มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ
3. ควรจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบัน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาอย่างมีสติและเหตุผล
4. ควรสนับสนุนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วมและการคิดอย่างมีเหตุผล
5. ควรบูรณาการโยนิโสมนสิการในเนื้อหาหลากหลายวิชาเพื่อเสริมสร้างทั้งความรู้และคุณธรรมอย่างกลมกลืน

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ทีศนา แชมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรภิรมย์ ยอดบุญ. (2565). การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 2(1) 13-25.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาสาณิจ สามารถ (คมภีรปญโญ). (2566). *การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมโดยใช้การนิเทศแบบคลินิกตามหลักโยนิโสมนสิการของพระสอนศีลธรรมในอำเภอท่าช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์สมลักษณ์ ดิคุชปญโญ (รักน้อย) นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ สมชัย ศรีนอก. (2565). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสร้างศรัทธาตามหลักโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1) 191-203.
- พระอรรถชัย กิตติภทโท (เถื่อนดอนเจ้า). (2564). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนตรี รอดแก้วอาทิตย์ ชูชัย อาทิตย์ แสงแฉวก และพระมหาชินกร สุจิตโต. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 นครปฐม: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.

- วิญญู เถาถาวงษ์. (2558). การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 3(2) 1-12.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2553). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. กทม: ประสานการพิมพ์
- สมนึก ภัททิยธนี. (2565). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สะอาด ภิญโญศรี. (2552). *การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). *การสอนโดยสร้างครีธาและโยนิโสมนสิการ*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- ลีปนนท์ เกตุทัต. (2549). *การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย  
โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD)  
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Development of learning management in social studies subject, Thai traditions  
and culture learning unit, using cooperative learning with Student Teams  
Achievement Divisions (STAD) technique for grade 3 primary school students.

<sup>1</sup>ธีรพงษ์ คงบัว และ <sup>2</sup>จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

<sup>1</sup> Thiraphong Kongbua and <sup>2</sup> Chakkree Sricharumedhiyan

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of education and human development, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

<sup>1</sup>E-mail: [teerapong26082019@icloud.com](mailto:teerapong26082019@icloud.com), <sup>2</sup>E-mail: [Chakkree.sr@cpru.ac.th](mailto:Chakkree.sr@cpru.ac.th)

Received 05/04/2025 | Revised 04/05/2025 | Accepted 04/05/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผนแผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง 2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้สูตร t - test (Dependent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) นักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจในการเรียนด้วย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการวัดผลมีการกำหนดคะแนนอย่างเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) เท่ากับ 4.88 รองลงมาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 รายการ คือ มีการใช้สื่อการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มีวิธีสอนที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและติดตาม และรูปแบบของข้อสอบเหมาะสมกับระดับนักเรียนที่ศึกษา ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) เท่ากับ 4.81 รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 รายการ คือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) เท่ากับ 4.75 รองลงมา ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 รายการ คือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และครูผู้สอนประเมินผลทุกครั้งโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) เท่ากับ 4.69 และอันดับสุดท้าย คือ ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียนขณะจัดกิจกรรม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) เท่ากับ 4.63 ครั้งนี้พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ระดับพึงพอใจมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.75$ )

**คำสำคัญ:** การจัดการเรียนรู้; วิชาสังคมศึกษา; หน่วยการเรียนรู้; ประเพณีและวัฒนธรรม;  
การเรียนรู้แบบร่วมมือ

## Abstract

This research aimed to 1. Study the academic achievement in the subject of Social Studies, Thai Traditions and Culture Learning Unit, using cooperative learning with the Student Teams Achievement Divisions (STAD) technique of Grade 3 students. 2. Compare the academic achievement before and after learning with the cooperative learning with the Student Teams Achievement Divisions (STAD) technique of Grade 3 students. And 3. Study the satisfaction of students towards learning with the cooperative learning with the Student Teams Achievement Divisions (STAD) technique of Grade 3 students. The sample group was Grade 3 students in the first semester of the 2024 academic year, totaling 14 people. The research instruments consisted of 1. Social Studies learning management plans for Grade 3 students, 3 plans, 2 hours per plan, totaling 6 hours. 2. Academic achievement assessment form It is a 20-question, 3-choice, multiple-choice test. 4 3. Satisfaction questionnaire and data analysis using percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using the t-test (Dependent Samples) formula. The research results found that 1. The academic achievement before and after learning of students who received learning management using cooperative learning with the Student Teams Achievement Divisions (STAD) technique was significantly higher than the mean score before learning at a statistical level of .05. 2. The satisfaction of grade 3 primary school students with learning management using cooperative learning with the Student Teams Achievement Divisions (STAD) technique. Most students were satisfied with learning management using cooperative learning with the Student Teams

Achievement Divisions (STAD) technique at the highest level. The most satisfied was in the aspect of measurement, which had appropriate scores, with an average value ( $\bar{x}$ ) of 4.88. The next highest average value was 3 items: the use of learning media that was consistent with the learning content, and the teaching method that stimulated students to be interested and follow. And the format of the test is appropriate for the level of the students studied, with an average value ( $\bar{x}$ ) of 4.81, followed by 2 items with the same average value: the content of the study is interesting and the learning management plan is appropriate, with an average value ( $\bar{x}$ ) of 4.75, followed by 3 items with the same average value: the content of the study is applicable to daily life, students participate in the learning process, and teachers evaluate every time by letting students participate, with an average value ( $\bar{x}$ ) of 4.69, and finally, the teachers are friendly to the students while organizing the activities, with an average value ( $\bar{x}$ ) of 4.63. This time, it was found that the students were most satisfied with the learning activities organized ( $\bar{X} = 4.75$ ).

**Keywords:** learning management; Social Studies; learning unit; tradition and culture; cooperative learning

## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจ ในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก รวมทั้ง สามารถวิเคราะห์สภาพทางสังคมวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ระหว่างสังคมไทยกับสังคมอื่น ในโลก เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน นอกจากนี้ยังจะต้องเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์ ทางด้านระบบการเมืองการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยเฉพาะการเมืองการปกครอง ของประเทศไทย และเข้าใจรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เพื่อจะ ได้ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีส่วนร่วมต่อสังคมอย่างมีเหตุผลและมีความสุขตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากร ที่มี อยู่อย่างจำกัดเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและ สังคมโลก และช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน และมีความ

แตกต่างกันอย่างหลากหลาย สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะและค่านิยมที่เหมาะสม นำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขรวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและ ส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและ มีความรู้เท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติสู่ยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมรักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาเพื่อขจัดความหวาดกลัวในจิตใจของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องการที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจศาสนาทุกศาสนามีจุดหมายสำคัญ ร่วมกัน คือ ต้องการให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี อยู่ร่วมกันอย่างสันติ สร้างความสามัคคีของสมาชิกในสังคม ทำให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยลดความขัดแย้งทำให้เกิดสันติสุขขึ้นในสังคม และเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้องค์ความรู้ประกอบด้วยร สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในแต่ละสาระการเรียนรู้ตลอดจนยึดมั่นและปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ตามระบอบการปกครองที่สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางธรรมชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนเพื่อใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ (กรมวิชาการ, 2546) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้ เพราะกลุ่มสาระนี้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบท สภาพแวดล้อมทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยผู้เรียน มีความเจริญงอกงามด้านความรู้ ความคิดรวบยอด และหลักการ สำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการและทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความการวิเคราะห์ หลักการ และการนำไปใช้ ตลอดจนคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ ทักษะแก้ปัญหาตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาความรู้โดยการอ่าน การฟัง การสังเกต ความสามารถในการสื่อสาร โดยการพูด การฟัง การสังเกตความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน การนำเสนอในการตีความ การสร้างแผนภูมิแผนที่ ตารางเวลา การจดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสิ่งสารสนเทศต่าง ๆ ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วม

ในการกำหนด เป้าหมายการทำงานกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบสร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ (กรมวิชาการ, 2546) การจะบรรลุผลดังกล่าวต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายวิธี การเรียนรู้โดยใช้การจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ผู้เรียนได้รับความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะทางสังคม ผู้เรียนค้นพบความรู้และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2550)

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่หลากหลาย ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอันเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนเก่งจะมีการแข่งขันกัน นักเรียนอ่อนจะถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดความท้อแท้ในการเรียนส่งผลให้เกิดปัญหาการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมเกิดความขัดแย้งทางความคิดในสังคม จากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันได้แก่ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยการตระหนักในปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา การกำหนดทางเลือก ทักษะกระบวนการทำงาน ซึ่งประกอบ ด้วยการวิเคราะห์งาน การวางแผนในการทำงาน การปฏิบัติงาน การประเมินผลการทำงาน ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งหมายถึงการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มเทคนิค STAD มีความเหมาะสมกับการเรียนจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพราะรูปแบบของกิจกรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มแบบเทคนิค STAD กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2550)

การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD (Student Teams Achievement Divisions) เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันอีกรูปแบบหนึ่ง รูปแบบของเทคนิค STAD จะมีการแบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน กลุ่มละประมาณ 4-5 คนโดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้เนื้อหาสาระ ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้แล้วทำการทดสอบความรู้ คะแนนที่ได้จากการทดสอบของสมาชิกแต่ละคนนำมาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จทั้งของตนเอง และความสำเร็จของกลุ่ม โดยการสอนเริ่มที่ครูให้ความรู้ ต่อจากนั้นแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันแล้วให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน เวลาสอบจะให้ทำเป็นรายบุคคล ในตอนท้ายจึงมีการคำนวณคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม สำหรับข้อดีของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตัวเองและต่อกลุ่ม ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็น ผู้นำ ได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรงและทำให้ผู้เรียนสนุกสนานกับการเรียนรู้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2547)

คณะผู้วิจัยจึงนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันขณะทำงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบทั้งต่อ

ตนเองและต่อสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเป็นผู้นำ และทักษะทางสังคมควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ และปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นตลอดจน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

### การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD
2. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - ความหมายการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ
  - องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ
  - ขั้นตอนของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือร่วมมือ
  - ผลดีของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ
3. การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD
  - ความหมายการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD
  - วัตถุประสงค์การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD
  - องค์ประกอบสำคัญการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD
  - ข้อดี การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD

- ข้อจำกัด การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD

#### 4. แผนการจัดการเรียนรู้

- ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
- ความสำคัญและประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

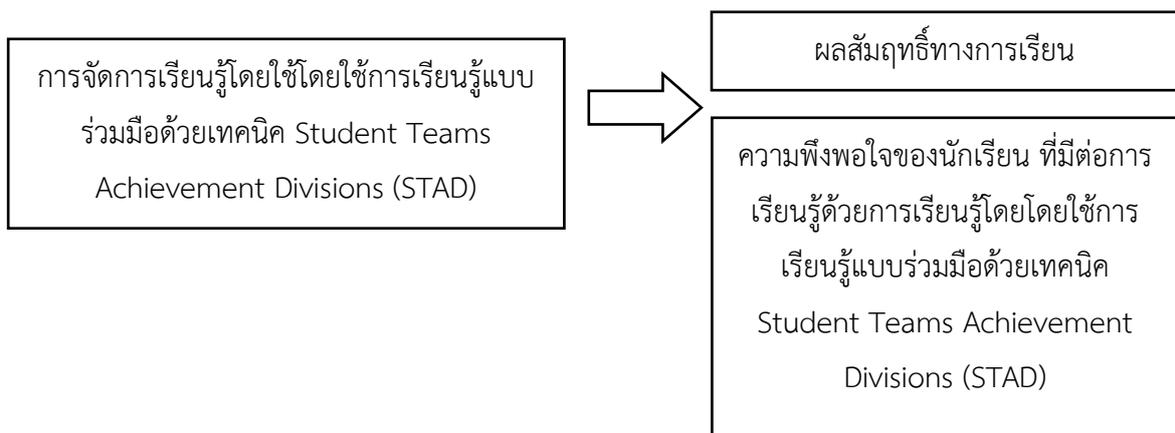
#### 5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

#### 6. ความพึงพอใจ

- ความหมายของความพึงพอใจ
- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- การวัดความพึงพอใจ

### กรอบแนวคิดการวิจัย



รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

### ระเบียบวิธีวิจัย

#### กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 14 คน โรงเรียนชุมชนบ้านบึงคล้าวิทยา อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยพิจารณาจากการเลือกแบบเจาะจง

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความหมายและความสำคัญของประเพณีและวัฒนธรรมไทย	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น	2 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนเรียน-หลังเรียน) เรื่อง สิทธิมนุษยชน แบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. แบบวัดความพึงพอใจ

### การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้ทราบสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ และเอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้

1.2.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน 6 ชั่วโมง

1.3 เสนอแผนการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการเขียนแผนความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์สาระการเรียนรู้กิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลรวมทั้งเกณฑ์ที่ใช้วัดและประเมินผล

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลับมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้กลับมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในด้านการเขียนสาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง

1.7 การประเมินความเหมาะสมของการวัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ใช้แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยยึดเกณฑ์คุณภาพ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

1.8 จัดพิมพ์แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อไป

## 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้สร้าง ขั้นตอนดังต่อไปนี้

### 2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 วิเคราะห์หลักสูตรด้านเนื้อหาศึกษาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

### 2.3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อกำหนดเป็นจำนวนในแต่ละข้อ

2.4 สร้างแบบทดสอบ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบ ร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบ ปรนัย 3 ตัวเลือก ซึ่งจะนำมาใช้จริง 20 ข้อ โดยจะต้องครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ทั้งหมด

2.5 นำแบบทดสอบที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความ สอดคล้องระหว่างข้อสอบ กับจุดประสงค์เชิงเนื้อหา (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบวัดตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบวัดไม่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.6 วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมโดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภูทธิยธนี, 2546)

## 3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

การสร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคม ศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สร้างขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความพึงพอใจและสร้างแบบสอบถาม จำนวน 2 เท่า ของรายการประเมินที่ต้องการวัดเป็นแบบวัดความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

มากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
มาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

นำคะแนนที่ได้จากการวัดค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51-5.00 หมายความว่า เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51- 4.50 หมายความว่า เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51-3.50 หมายความว่า เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51-2.50 หมายความว่า เหมาะสมน้อย

3.2 นำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นการวัด ดูข้อบกพร่อง ความสมบูรณ์ถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.3 นำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อประเมินความสอดคล้อง (IOC) ข้อที่ใช้ได้ระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมชี้วัดความพึงพอใจ ซึ่งมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดสอดคล้องกับพฤติกรรมชี้วัดความพึงพอใจ

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดสอดคล้องกับพฤติกรรมชี้วัดความพึงพอใจ

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมชี้วัดความพึงพอใจ

3.4 คัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมชี้วัดความพึงพอใจ พบว่าข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้องมีค่า IC ระหว่าง 3.67-5.00 มีความเหมาะสมหาค่าเฉลี่ย ถ้าได้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 ข้อความข้อนั้นใช้ได้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

3.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้ง

3.6 พิมพ์แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นฉบับจริงเพื่อนำไปเก็บข้อมูล

#### 4. แบบแผน

การครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แผนการทดลองแบบ The Single Group, Pretest-Posttest Design (ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2551) โดยมีลักษณะการทดลองดังตาราง แบบแผนการทดลองแบบ The single group, Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	Pre-Test	Treatment	Post-Test
ทดลอง	T1	X	T2
X	แทน	การจัดการกระทำตามการทดลอง (Treatment)	
T1	แทน	การวัดผลก่อนการทดลอง (Pretest)	
T2	แทน	การวัดผลหลังการทดลอง (Posttest)	

## 5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

5.1 นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบก่อนการเรียนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วเก็บคะแนนไว้เปรียบเทียบกับแบบทดสอบหลังเรียน

5.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น จำนวน 3 แผน แผนละ 6 ชั่วโมง

5.3 ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบหลังเรียนเพื่อนำคะแนนไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน

## 6. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน ใช้เวลาทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน สอนครั้งละ 2 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง (โดยไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน) ผู้วิจัยดำเนินการสอนเอง

## 7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 คำนวณประสิทธิภาพ (E.I.) การเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือแบบ STAD

7.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้ประสม ใช้สถิติ t-test (Dependent Samples)

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) นักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการวัดผลมีการกำหนดคะแนนอย่างเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.88 รองลงมาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 รายการ คือ มีการใช้สื่อการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มีวิธีสอนที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและติดตาม และรูปแบบของข้อสอบเหมาะสมกับระดับนักเรียนที่ศึกษา ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.81 รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 รายการ คือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ไว้

อย่างเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.75 รองลงมา ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 รายการ คือ เนื้อหาที่เรียนเป็น เรื่องที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และครูผู้สอน ประเมินผลทุกครั้งโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.69 และอันดับสุดท้าย คือ ครูมีความ เป็นกันเองกับนักเรียนขณะจัดกิจกรรม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.63 ครั้งนี้พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ระดับพึงพอใจมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.75$ )

## อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดย ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดย ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) สูงกว่าค่าเฉลี่ย ของคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ วรากรณ์ จันทะสิงห์ (2558) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินความแตกต่างประสบการณ์และผลการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปร เดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD กับ การจัดการเรียนรู้ปกติกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเหล่าจัน หนองท่อม จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองแวง หนองหัว จำนวน 18 คน ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ กลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD มีประสบการณ์การเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติทุกข้ออย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม ร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว และทักษะการบวนการทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ เรียนรู้แบบปกติทุกข้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับชุตินฉัตร พออามาตย์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค กลุ่ม สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STADร่วมกับเอกสาร ประกอบการเรียน กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 15 คนโรงเรียนบ้านคาง หลวง อำเภอดงหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 88.83/87.50 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผล ของการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.7662 คิดเป็นร้อยละ 76.62 3) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน เรียนและหลังเรียนพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 4) นักเรียน มีความพึงพอใจ ต่อกิจกรรมการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับพุทธิพร มอญขาม (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องพลเมืองดี กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมาย พัฒนาแผนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเรียนแบบร่วมมือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและ หลังเรียน ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนด้วย กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 26 คน โรงเรียน

บ้านขามเรียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือจำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (Dependent Samples) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.72/83.07 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เท่ากับ .6872 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 68.72 นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องพลเมืองดี อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้โดยโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) นักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการวัดผลมีการกำหนดคะแนนอย่างเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.88 รองลงมาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 รายการ คือ มีการใช้สื่อการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มีวิธีสอนที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและติดตาม และรูปแบบของข้อสอบเหมาะสมกับระดับนักเรียนที่ศึกษา ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.81 รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 รายการ คือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.75 รองลงมา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 รายการ คือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และครูผู้สอนประเมินผลทุกครั้งโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.69 และอันดับสุดท้าย คือ ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียนขณะจัดกิจกรรม ได้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) เท่ากับ 4.63 สอดคล้องกับจักรพงษ์ ชุระท่า (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ประกอบแบบ ผูกทักษะ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนเมืองศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ประกอบแบบผูกทักษะ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.24/77.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75.75 2) ดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการแบบร่วมมือ เทคนิค STAD ประกอบแบบผูกทักษะ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 เท่ากับ 0.6491 หรือคิดเป็นร้อยละ 64.91 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ประกอบแบบผูกทักษะ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบแบบผูกทักษะเรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุพรรณิ มีภูเวียง (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระสังคมศึกษา

ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจากการประเมินนักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้น และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD เรื่อง วันสำคัญของพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้นักเรียนมีความสนใจ การเรียนมีความรับผิดชอบ ทำให้ไม่เบียดเบียนต่อการเรียน รู้สึกสนุกสนาน ส่งเสริมทักษะในด้านต่าง ๆ เกิดความเข้าใจบทเรียนมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Student Teams Achievement Divisions (STAD) เพื่อพัฒนาทักษะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะทำให้การเรียนการสอนต่อเนื่องกันไปและพัฒนาทักษะทางด้านการสังเกต การเรียนรู้ของนักเรียน เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำเอง และถ้าการกระทำนั้นได้รับการเสริมแรง ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนเองมีคุณค่า หรือได้รับการยกย่อง ต้องการความเชื่อมั่นในความสามารถของตนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นและเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในการร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วม และกล้าแสดงออก ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาดังต่อไปนี้

- 1.1 ด้านผู้เรียน ครูควรต้องมีการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล เพื่อเลือกของเนื้อหา และออกแบบความกิจกรรม ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ง่ายต่อการเข้าใจ
- 1.2 ด้านแหล่งเรียนรู้ ครูควรมีการศึกษาบริบทของท้องถิ่น เพื่อออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม เข้าใจง่าย และยังเป็นการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอีกด้วย
- 1.3 ครูควรแนะนำนักเรียนเรื่องวิธีการสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และการนำข้อมูลมาเขียนวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นครูผู้สอนควรหาวิธีการหรือกระบวนการเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น อาจมีการอธิบายเนื้อหาหรือหลักการเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ จากนั้นค่อยดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

### 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ ของนักเรียนในกลุ่มสาระอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถให้ครบทุกด้าน เช่น การงานอาชีพ สุขศึกษา เป็นต้น

## เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระ และ มาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

- กรมวิชาการ. (2546). *คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จักรพงษ์ ชูระท่า. (2558). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ประกอบแบบฝึกทักษะ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชุตินถน พอามาตย์. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค กลุ่มสาระการเรียนรู้ศึกษาและพลศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเอกสารประกอบการเรียน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พุทธพร มอญขาม. (2555). *การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องพลเมืองดีกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรากรณ์ จันทะสิงห์. (2558). *การประเมินความแตกต่างประสบการณ์และผลการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัด การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD กับการจัดการเรียนรู้ปกติ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุพรรณณี มีภูเวียง. (2550). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์การสอนสังเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2550). *19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

พิธีฮตสรง : ประเพณีโบราณในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ภาคอีสาน  
The HodSng Ceremony : An Ancient Tradition for the Promotion of Monastic Titles among  
Northeastern Thai Monks

พระณัฐวุฒิ พันทะลี<sup>1</sup>, ภัทรชัย อุทาพันธ์<sup>2</sup>,  
นิวัตนา วรณคำ<sup>3</sup>, คชา ประณีตพลกรัง<sup>4</sup>, สุตติพงษ์ สายาพัฒน์<sup>5</sup>  
PhraNatthawut Phanthali<sup>1</sup>, Phattharachai Uthaphan<sup>2</sup>,  
Niwatthana Wannakam<sup>3</sup>, khacha praneetpolkrung<sup>4</sup>, Suttipong Sayapat<sup>5</sup>  
<sup>1-5</sup>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน  
<sup>1-5</sup>Mahamakut Buddhist University, Isan Campus  
Corresponding Author e-mail: [pantalee200134go@gmail.com](mailto:pantalee200134go@gmail.com)

Received 13/05/2025 | Revised 02/06/2025 | Accepted 02/06/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอองค์ความรู้พิธีฮตสรงประเพณีโบราณในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ภาคอีสาน พระสงฆ์ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทย โดยเฉพาะในภาคอีสานที่มีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในด้านศีลธรรม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และเป็นผู้นำจิตวิญญาณของชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านจึงเคารพนับถือพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติชอบและชาวบ้านตอบแทนด้วยการยกย่องผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ หนึ่งในพิธีสำคัญ คือ พิธีฮตสรง ซึ่งมีรากฐานจากอิทธิพลของพุทธศาสนาจากอาณาจักรล้านช้างและมีความสำคัญทั้งทางจิตใจและความเชื่อของชาวบ้านเป็นการยกย่องพระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในสายการศึกษา การปฏิบัติ และการบริหาร ซึ่งพิธีฮตสรงมีเป้าหมายเพื่อถวายสมณศักดิ์หรือยกตำแหน่งให้แก่พระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีศีลาจารวัตรตรงตาม มีความรู้ทางพระธรรมวินัย และมีการสำเร็จการศึกษาพระบาลี แบ่งเป็น 3 ชั้น มนต์น้อย มนต์กลาง และมนต์ปลาย และการฮตสรงเป็นพิธีรดน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านจัดขึ้น เพื่อแสดงการยกย่องที่เชื่อว่าผู้เข้าร่วมพิธีจะได้รับอานิสงส์และความเป็นสิริมงคล ส่วนพระสงฆ์ที่ได้รับการฮตสรงจะได้เลื่อนสมณศักดิ์ ได้แก่ ฮตสรงครั้งที่ 1 เรียกว่า “สำเร็จ” ฮตสรงครั้งที่ 2 เรียกว่า “ญาชา” ฮตสรงครั้งที่ 3 เรียกว่า “ญาคุ” ฮตสรงครั้งที่ 4 เรียกว่า “ญาท่าน” และเป็นที่เคารพยิ่งขึ้นในชุมชน ถือเป็นพิธีกรรมที่หล่อหลอมทั้งพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเข้าด้วยกันอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: ฮตสรง; สมณศักดิ์; พระสงฆ์; ภาคอีสาน

Abstract

This academic article aims to present knowledge of the ancient traditional bathing ceremony for the promotion of monks in the Northeast. Monks are considered the center

of the minds of Thai people, especially in the Northeast where Buddhism is deeply believed. Monks play an important role in morality, education, arts and culture, and are spiritual leaders of local communities. Villagers therefore respect monks who behave well and villagers reciprocate by honoring them through various rituals. One important ceremony is the Bathing Ceremony, which has its roots in the influence of Buddhism from the Lan Xang Kingdom and is important both in terms of the minds and beliefs of the villagers. It honors monks who are qualified in education, practice, and administration. The Bathing Ceremony aims to bestow a title or position on monks who have suitable qualifications, have excellent moral conduct, are knowledgeable in the Dhamma and Vinaya, and have completed their studies in Pali. It is divided into 3 levels: minor, middle, and final mantras. Bathing is a holy water pouring ceremony organized by villagers to show their respect, believing that participants in the ceremony will receive merit and auspiciousness. The monks who have been ordained will be promoted in rank: the first ordination is called “Samret”, the second ordination is called “Yasa”, the third ordination is called “Yaku”, and the fourth ordination is called “Ya Than”. They will be more respected in the community. This is a ritual that deeply unites Buddhism and local traditions.

**Keywords:** HodSng; Ecclesiastical title; Monk; Isan community

## บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและมีผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมากและจัดตั้งเป็นสถาบันองค์กรและรับผิดชอบการดูแลการเรียนรู้การปฏิบัติ เพื่อเป็นประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ (นภากร ศรีสม, 2567 : 41-46) โดยพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยและถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ด้านการศึกษา และด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสื่อกลางในการสืบทอดและนำธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่การปฏิบัติ พระสงฆ์จึงต้องปฏิบัติให้อยู่ในพระธรรมวินัยที่กำหนดอย่างเคร่งครัด (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, 2564 : 14-27)

สังคมอีสานมีประชากรส่วนมากยอมรับนับถือพุทธศาสนาตามแบบอย่างของบรรพบุรุษจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายครั้ง ด้วยเงื่อนไขที่หลากหลายและแตกต่างกัน ชาวอีสานจึงได้รับเอาพุทธศาสนาผ่านมาหลายทางและหลายระลอกด้วยกัน แต่พุทธศาสนาตั้งแต่อาณาจักรล้านช้างได้กลายเป็นกระแสสุดท้ายที่ยึดพื้นที่ทางความเชื่ออย่างมั่นคงในภาคอีสาน ในลักษณะการผสมผสานเข้ากับความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น การเข้ามาของพุทธศาสนาในภาคอีสานนั้น นอกจากอาศัยพลังทางการปกครองของผู้นำทางบ้านเมืองแล้ว ผู้ที่สำคัญที่ขับเคลื่อนอย่างมีพลังในการนำเอาระบบความเชื่อแบบพุทธกลุ่มหนึ่ง คือ พระสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำในบริษัททั้ง 4 ปัจจุบันพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำพุทธบริษัทที่มีบทบาทมากในการธำรงรักษาและเผยแผ่พุทธศาสนาให้แพร่หลายและตั้งมั่นในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะในภาคอีสาน พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างมากในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณและการพัฒนาสังคม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของวิถีการปฏิบัติและการพัฒนา เมื่อพระสงฆ์มีศิลาจารย์วัตรที่

งดงาม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ นำความเลื่อมใสมาให้แก่ชุมชนชาวบ้านก็ให้ความเคารพศรัทธาและตอบแทนด้วยการยกย่องด้วยวิธีการที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม เช่น ร่วมกันจัดพิธีแต่งตั้งสมณศักดิ์ให้ท่านมีตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งคนภาคกลางเรียกว่า “พิธีเถราภิเษก” หรือคนภาคอีสานเรียกว่า “พิธีฮอดสรง” (ยุคโอะฮายาชิ, 2554 : 8)

พิธีเถราภิเษกหรือพิธีฮอดสรงถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งในด้านจิตใจและคุณค่าในด้านของความเชื่อการยกย่องสรรเสริญพระสงฆ์ที่ได้ผ่านประเพณีการฮอดสรงจึงได้รับอภิสิทธิ์ในด้านจิตใจและความเชื่อทั้งการยอมรับและให้การเคารพนับถือของญาติโยม ซึ่งในแต่ละชั้นมีคุณสมบัติที่แตกต่างทั้งในด้านของฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริหารได้ถูกจัดแบ่งไว้ตามคุณสมบัติอย่างเหมาะสมจะต้องเป็นผู้คงแก่เรียนที่มีศีลาจารวัตรน่าเลื่อมใสเป็นผู้เรียนจบมนต์น้อย มนต์กลาง และเรียนจบมนต์กัจฉายนะ เป็นผู้ทรงพระปาฏิโมกข์หรือเป็นผู้มีความมั่นคงในบวรพระพุทธศาสนา ญาติโยมทวยกทวยกามีศรัทธาเลื่อมใสจึงพานำเอาสมณบริวารอันเหมาะสมมีจีวร เป็นต้น มาฮอดสรงเป็นการถนอมสมภารให้และเป็นการเลื่อนสมณศักดิ์ให้สูงขึ้นด้วยเพื่อให้พระสงฆ์ที่ได้รับการฮอดสรงนั้นอยู่เป็นร่มโพธิ์เป็นหลักชัยสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ได้นานเท่านาน นอกจากนี้ชาวพุทธได้ยึดถือประเพณีตามฮีต 12 ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานประเพณีฮอดสรงหรือประเพณีเถราภิเษกเป็นความเชื่อที่แฝงไปด้วยความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อในด้านของประเพณีเป็นการให้เกิดเกียรติยกย่องสรรเสริญพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและเป็นผู้ที่คงแก่เรียนมีจริยวัตรที่ดี จึงได้พากันยกย่องคุณงามความดีของพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี โดยร่วมจัดกันจัดประเพณีฮอดสรงแก่พระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม (เชิดชาย บุตดี, 2555 : 72-85)

พิธีการฮอดสรงในภาคอีสานในอดีตถือเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ แต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละกลุ่มชน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การถวายสมณศักดิ์ยกย่องพระสงฆ์ที่ประพฤติดีปฏิบัติชอบด้วยสมณศักดิ์ และเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธีดังกล่าว โดยเชื่อว่าผู้เข้าร่วมพิธีฮอดสรงจะประสบแต่ความสุขความเจริญ และจะได้รับส่วนแห่งบุญวาสนาบารมีของท่านด้วย (พระครูเมตตากิตติวิมล, 2555 : 2) การฮอดสรง คือ พิธีสงฆ์หรือรินน้ำแก่พระสงฆ์ ซึ่งเป็นรูปแบบประเพณีที่เก่าแก่ของผู้คนในแถบอีสาน โดยได้รับอภิสิทธิ์มาจากอาณาจักรล้านช้าง การจัดพิธีฮอดสรงนั้นจะถูกจัดขึ้นเมื่อชาวบ้านและพระเถระในคณะสงฆ์เห็นว่าพระสงฆ์ที่เล่าเรียนจบในบั้นหรือชั้นต่าง ๆ แล้ว จึงสมควรที่จะจัดพิธีฮอดสรงให้ (สุมาลี เอกชนนิยม, 2568 : 1) ซึ่งชาวอีสานในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองต่อพระสงฆ์ด้วยความศรัทธาอย่างแนบแน่นเสมอมา เมื่อพระสงฆ์แสดงบทบาทของตนเองเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน ชาวบ้านต่างก็แสดงออกด้วยการทำนุบำรุงพระสงฆ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับสมณสาธูป โดยเฉพาะการยกย่องพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน เพื่อให้ท่านได้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันจัดพิธีเถราภิเษกหรือที่เรียกว่า “ฮอดสรง” ให้แก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อยกย่องท่านสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นไป และการฮอดสรงเพื่อถวายสมณศักดิ์มี 2 ลักษณะ คือ ถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบเป็นที่เคารพสักการะของชุมชน และพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาหรืออาจแยกเป็นการถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์สายบริหารและสายปฏิบัติ รวมถึงสายปริยัติด้วยคือพระสงฆ์ที่บวชเรียน ซึ่งการศึกษาร่ำเรียนสมัยก่อนแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นต้น เรียกว่า สูตรมนต์น้อย หมายถึง ผู้เรียนต้องสามารถตั้งมงคลน้อย ได้แก่ เจ็ดตำนาน สูตรมนต์หลวง คือ ตั้งมงคลหลวงได้แก่ 12 ตำนาน ไชยน้อย ไชยใหญ่ ต้องเรียนให้จบบริบูรณ์ สูตรมนต์กลาง คือ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร มหาสมยสูตร อาทิตตปริยายสูตร อนัตตลักษณะสูตร มาติกาแจง อภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ พระวินัย พระสูตร และชั้น

สูตรมนต์ปลาย คือ สัททา (บาลีมูลกัจจายนสูตร) อภิธรรมมัตถสังคหะและบาลีปาฏิโมกข์ (พิฑูรย์ มลิวัลย์, 2535 : 13-14)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาพิธีฮตสรงประเพณีโบราณในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ภาคอีสาน เพื่อจะทราบถึงประวัติความเป็นมาของพิธีฮตสรง ขั้นตอนพิธีการฮตสรง และลำดับชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์แบบโบราณ และจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาพิธีฮตสรงในภาคอีสานต่อไป

### ประวัติความเป็นมาพิธีฮตสรง

พิธีฮตสรงมีแหล่งกำเนิดและที่มาตั้งแต่อดีตโบราณกาล โดยพิธีฮตสรงนี้น่าจะเกิดจากผสมผสานคติความเชื่อระหว่างศาสนาพราหมณ์กับศาสนาพุทธ โดยมีความเชื่อผ่านความเชื่อเรื่องเทวราช เชื่อว่าพระเจ้าแผ่นดินคือเทพที่ถูกส่งลงมาปกครองโลกมนุษย์ การขึ้นครองราชย์จะต้องผ่านพิธีกรรมเพื่อความเป็นเทพที่สมบูรณ์ พิธีการขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่า “พิธีราชาภิเษก” มักนิยมใช้น้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรม โดยน้ำนั้นจะนำมาจากแม่น้ำที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น น้ำจากแม่น้ำคงคา เพราะเชื่อว่าเป็นน้ำที่พระเจ้าได้ประทานมาให้ชาวอินเดียได้ชำระล้างสิ่งชั่วร้ายในชีวิตให้กลายเป็นชีวิตที่บริสุทธิ์ได้ ประเทศไทยก็ได้รับคติของพราหมณ์ผ่านการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ผ่านอิทธิพลของขอมโบราณ พอมาถึงสมัยสุโขทัยก็ยิ่งรับเอาคติความเชื่อดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง แม้มาถึงสมัยอยุธยาในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ยังปรากฏหลักฐานชัดเจนผ่านการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ทุกพระองค์จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงรับสั่งพราหมณ์เอาน้ำจากแม่น้ำต่าง ๆ ที่อยู่ในประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์แทนแม่น้ำ 5 สายในอินเดีย เช่น สระแก้ว สระเกษ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี หรือแม่น้ำแม่ป๋างปะกง แม่น้ำป่าสัก เป็นต้น มาทำพิธีอภิเษกแทนแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ 5 สายในประเทศอินเดีย (พระครูสุธรรมรัตนารักษ์, 2564 : 57-70)

พิธีฮตสรงในภาคอีสานมีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี หลักฐานที่บ่งบอกว่าในสมัยทวารวดีมีพิธีฮตสรงก็คือ พระธาตุยาคุที่บ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นศิลปะแบบทวารวดี คำว่า “ยาคุ” เป็นร่องรอยของหลักฐานชื่อตำแหน่งของพระสงฆ์ที่ได้รับการฮตสรงในสมัยนั้น แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวอีสานต่อพุทธศาสนา สิ่งที่เกิดขึ้นกับความศรัทธา คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หนึ่งในนั้น คือ พิธีฮตสรง เพราะพระธาตุที่สร้างขึ้นและเรียกว่าพระธาตุยาคุน่าจะเป็นศาสนสถานที่เกิดขึ้น เพราะแรงศรัทธาต่อพระสงฆ์ผู้ใหญ่ที่ได้รับตำแหน่งเป็นยาคุ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ได้รับการฮตสรงจากทางราชการและชาวบ้าน (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2556 : 74-96)

พิธีฮตสรงในภาคอีสานปัจจุบัน ก็ได้รับคติปฏิบัติเช่นเดียวกันกับการฮตสรงในเวียงจันทน์ แต่รายละเอียดของพิธีกรรมอาจแตกต่างกัน คือ พระที่จะได้รับการฮตสรงนั้นจะต้องมีพรรษาตั้งแต่ห้าพรรษาขึ้นไป เมื่อเห็นว่าพระรูปนั้นปฏิบัติตนเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะทำพิธีฮตสรงให้ คือ การรดน้ำและทำพิธีรับรองอย่างเป็นทางการว่าเป็นพระผู้ใหญ่ ซึ่งชาวบ้านนับถือเทียบได้กับการถวายสมณศักดิ์ของทางราชการ การฮตสรงครั้งแรกเท่ากับเป็นการเลื่อนสมณศักดิ์ให้เป็นพระผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน เมื่อสึกออกมาชาวบ้านจะใช้ชื่อนำหน้าว่า “จารย์” ถ้าบวชต่อไปและได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านมากขึ้น ชาวบ้านก็จะทำพิธีฮตสรงเป็นครั้งที่สองให้ การฮตสรงครั้งที่สองนี้เรียกว่า “ญาชา” คือ สามารถบวชให้แก่พระรูปอื่นได้ สึกออกมาชาวบ้านจะใช้คำว่า “จารย์ชา” นำหน้าชื่อหากได้รับยกย่องโดยการฮตสรงเป็นครั้งที่สามเรียกว่า “ญาคุ” สึกออกมาชาวบ้านจะเรียกว่า “จารย์คุ” พระที่ได้รับการฮตสรงเป็นญาคูนั้น ส่วน

ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ ปกครองพระลูกวัดได้เรียบร้อย และทำตัวให้เป็นที่ยิ่งของชาวบ้าน ได้เป็นอย่างดี (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2534 : 15)

**สรุป** พิธีฮตสรง เป็นพิธีกรรมที่มีรากฐานมาตั้งแต่โบราณ เกิดจากการผสมผสานความเชื่อของ ศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา โดยเฉพาะในแนวคิดที่ว่ากษัตริย์เป็นเทพที่จุติลงมาปกครองโลก พิธีราชาภิเษกจึงต้องใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์ เช่น น้ำจากแม่น้ำคงคา เพื่อชำระล้างและรับรองความเป็นเทพ ในประเทศไทยแนวคิดนี้แพร่หลายตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผ่านอิทธิพลของขอม และต่อเนื่องจนถึงรัตนโกสินทร์ เช่น รัชกาลที่ 4 ได้ใช้น้ำจากแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ในประเทศแทนแม่น้ำ 5 สายในอินเดีย และในภาคอีสาน พิธีฮตสรงมีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เช่น ที่พระธาตุยาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ใหญ่ โดยพิธีนี้เกี่ยวข้องกับการยกย่องพระสงฆ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ

### ขั้นตอนพิธีการฮตสรง

การฮตสรงในแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด การประกอบพิธีกรรมบางท้องถิ่นนิยมทำให้เสร็จในตอนเช้า เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วก็จะถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์ต่อไปเลย แต่โดยทั่วไปแล้ว นิยมเริ่มประกอบพิธีในตอนเที่ยงเรื่อยไปจนเสร็จพิธี กล่าวคือเมื่อได้เวลาประมาณ 12.00 น. เจ้าภาพนิมนต์พระสงฆ์ทั้งหมดขึ้นมาয়ศาลาการเปรียญ เมื่อพระสงฆ์มาครบเรียบร้อยแล้ว มัคณายกก็จะนำไหว้พระรับศีล โดยเจ้าภาพและญาติพี่น้อง รวมถึงผู้ที่มาร่วมงานนั่งพร้อมเพรียงกันตรงหน้าพระสงฆ์ พร้อมนำน้ำหอม 2 หาบ และเทียนขอบหัวคำคิง จากนั้นพระสงฆ์ที่เป็นประธานหรือพระสงฆ์รูปที่ได้รับการฮตสรงให้ศีลแก่ญาติโยม ตามลำดับ ดังนี้

1. อารธนา น้ำฮตหรือน้ำอบน้ำหอม หลังจากรับศีลเสร็จเรียบร้อยแล้ว มัคณายกที่เป็นผู้รู้ได้กล่าวนำตั้งนะโม 3 จบ แล้วกล่าวอารธนา น้ำอบน้ำหอมเป็นภาษาบาลีพร้อมกันเสร็จแล้วก็ขึ้นขั้นตอนทางพระสงฆ์

2. พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ พระสงฆ์ที่ได้รับนิมนต์มาพร้อมกันที่ศาลาหรือปะรำพิธี หลังจากที่อารธนา น้ำฮตสรงเสร็จแล้ว มัคณายกก็จะอารธนาพระปริตร จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมดก็เจริญพุทธมนต์ โดยใช้เวลาประมาณ 40-60 นาทีก็เสร็จ

3. ถวายผ้าไตร มัคณายกก็จะนำถวายผ้าไตรจีวร ซึ่งเป็นผ้าที่เจ้าภาพเตรียมไว้ถวายพระสงฆ์รูปที่จะฮตสรงให้ท่านได้เปลี่ยน หลังจากที่ได้รับการถวายผ้าแล้ว พระสงฆ์รูปนั้นก็ทำพิธีพันผ้าคือการทำจุดวงกลมอย่างใหญ่เท่าแวงตาหางนกยูง อย่างเล็กเท่าหลังตัวเรือดที่มุมจีวรด้วยสีเขียวคราม โคลน หรือดำคล้ำ เพื่อทำจีวรให้เสียสี หรือมีตำหนิตามวินัยบัญญัติ จากนั้นพระสงฆ์ที่จะฮตสรงก็ให้พรแก่ญาติโยม ก็เป็นอันเสร็จพิธี ซึ่งพิธีแต่ละขั้นตอนเสร็จสิ้นลง มัคณายก หรือผู้เข้าร่วมพิธีคนใดคนหนึ่งจะต้องถ่ม (ตี) ข้อง 3 ครั้งเสมอ เพื่อให้ผู้คนอื่น ๆ ที่อยู่นอกศาลาการเปรียญ หรืออยู่ที่ห่างไกลออกไปร่วมกันอนุโมทนาบุญด้วยกันทุกครั้งไป (พระธรรมปิฎก, 2538 : 188)

4. แห่กองฮต เมื่อพิธีบนศาลาการเปรียญเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพและผู้เข้าร่วมพิธีต่างช่วยกันถือเครื่องไทยธรรมที่กองฮตคนละอย่างสองอย่าง เช่น หมอน ดอกไม้ ผ้าห่ม แต่เจ้าภาพจะต้องถือผ้าไตร หาบน้ำฮตรวมถึงถือรูปภาพผู้ตายที่จะอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้เดินนำหน้าขบวนแห่ แต่เดิมต้องห้ามกองฮต (เมง) ไปด้วยทั้งหมด แต่ปัจจุบันเครื่องไทยธรรมมีจำนวนมาก ไม่สามารถจะถือไปแห่เข้าร่วมขบวนได้ทั้งหมด ก็เลยเลือกถือเอาเพียงบางส่วนไปร่วมขบวนแห่ กองมโหรีต่างบรรเลงประโคมร่ออยู่นอกศาลาวัด พร้อมนางรำที่เต้นระบำรำฟ้อนร่ออยู่อย่างสนุกสนาน และตั้งแถวอย่างเป็นระเบียบ

เมื่อขบวนแห่เข้ามาถึงหน้าประตูโงงวัด ก็มีพระสงฆ์สองรูปยืนอยู่สองข้างประตูประพรมน้ำมนต์ให้ญาติโยมที่เข้าร่วมขบวนแห่ เพื่อให้เกิดสิริมงคลกับญาติโยมผู้ที่มาร่วมงานกันทั่วทุกคน เมื่อหัวขบวนมาถึงศาลาเจ้าภาพบางส่วนที่เป็นผู้ชายหุ่นกำยำ ก็เตรียมเสลี่ยงรออยู่หน้าศาลา เจ้าภาพก็นิมนต์พระสงฆ์ 4 รูปเดินมาขึ้นเสลี่ยง โดยมีองค์ประธานนั่งเสลี่ยงที่ 1 รองลงมาก็เป็นองค์ที่จะทำการฮอตสงและองค์อื่น ๆ ตามลำดับ พระที่จะฮอตจะได้รับขันนิมนต์และชุดสำหรับสวมใส่ก่อนจะขึ้นเสลี่ยง แต่บางท้องที่ก็จะแห่เฉพาะพระเถระที่เป็นองค์ประธานกับพระสงฆ์ที่จะได้รับการฮอตสงเท่านั้น เมื่อพระสงฆ์ขึ้นเสลี่ยงเรียบร้อยแล้ว ขบวนพร้อมยกเสลี่ยงขึ้นหามแห่เวียนขวารอบศาลาการเปรียญจนครบ 3 รอบ จากนั้นก็นิมนต์พระที่จะฮอตไปที่โงงฮอตที่เตรียมพร้อมไว้แล้ว โดยมีพระเถระผู้เป็นประธานเดินนำหน้าพระที่จะฮอตสงไป

5. สถานที่ฮอตสง โงงฮอตหรือโรงสำหรับรดน้ำพระสงฆ์ การเตรียมอุปกรณ์ทำซุ้มหรือโงงฮอต เริ่มจากใช้ไม้ไผ่ที่มีขนาดแข็งแรง นำมาทำเสาทั้ง 4 มุม จากนั้นก็ทำเป็นโครงพอที่จะติดฝักกันทั้ง 4 ด้าน เหลือช่องประตูที่เปิดไว้สำหรับเดินเข้าไปสงน้ำ จากนั้นก็นำฝามาถัก อาจเป็นใบมะพร้าวหรือผ้าขัดแตะที่หาได้ในท้องถิ่นมาเป็นฝักกันทั้ง 4 ด้าน บางแห่งก็ใช้ผ้าขาวขึงกันรอบก็มี ส่วนประตูทางเข้าเปิดโล่งเอาไว้ ภายในจะปูด้วยเสื่อหรือฝ้ายางหรือบางที่ก็ใช้ก้อนอิฐวางติด ๆ กัน จนเต็มพื้นที่ภายใน ส่วนบริเวณพื้นภายในโงงฮอต จะต้องเตรียมหางตองกล้วยที่มีขนาดยาว ไม่ขาดวัน 1 ใบ ใบขนาดและใบยออย่างละ 3 ยอด หรือบางแห่งก็ใช้ใบยอใบโพธิ์และใบคูณอย่างละ 9 ใบ และหินที่มีขนาดเขื่อง ๆ มีความกว้างประมาณ 6x6 นิ้ว เรียกว่า “ศิลาอาสน์” หรือถ้าเป็นก้อนใหญ่ขนาดที่ผู้นั่งสามารถหย่อนขาลงได้ เรียกว่า “บัลลังก์ศิลาอาสน์” วางทับใบคูณ ใบยอ บางแห่งใช้ซ้อวางทับแทนหิน แล้วให้พระสงฆ์นั่งคุกเข่าทับหินหรือซ้อ ข้างนอกโงงฮอตก็มีโองน้ำใบขนาดกลางเท่าโองมังกรใส่ น้ำหอมไว้เต็มจำนวน 1 หรือ 2 โอง พร้อมขันสำหรับตักน้ำรด เพื่อให้ผู้มารดพระสงฆ์ตักน้ำรดได้สะดวก

6. พิธีการแต่งตั้งหรือเลื่อนชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ เรียกว่า “พิธีฮอตสง” พิธีจะเริ่มตั้งแต่พระเถระที่เป็นประธานนำพระสงฆ์รูปที่จะฮอตสงไปยังโงงฮอต จุดเทียนกิ่งหรือเทียนดินกาติดไว้ที่ฮอต พาให้ทิศตามฤกษ์ที่ดีของวันฮอตสง จากนั้นพระเถระผู้เป็นประธานก็จะทำพิธีรดน้ำอบน้ำหอมเป็นคนแรก พระสงฆ์ที่อยู่ ปรำพิธีหรือศาลาการเปรียญเจริญชัยมงคลคาถาร่วมกันในขณะที่กำลังฮอตสง จากนั้นพระสงฆ์สามเณรที่นิมนต์มาทั้งหมดก็รดน้ำ ตามด้วยผู้เฒ่าผู้แก่และประชาชนทั่วไปตามลำดับ จนกว่าจะครบหมดทุกคน ขณะที่น้ำหอมกำลังไหลหลังรดพระสงฆ์ที่ฮอตสงอยู่ ก็จะมีญาติโยมโดยเฉพาะโยมผู้ชายจำนวนหนึ่งมุดเข้าไปในโงงฮอต ยื่นมือเข้าไปรองน้ำหอมที่ไหลผ่านร่างของพระสงฆ์แล้วนำน้ำมาดื่มกิน หรือลูบประพรมที่ศีรษะและใบหน้า เชื่อว่าจะทำให้เกิดเป็นสิริมงคลและหายจากโรคร้ายไข้เจ็บโชคดีมีชัย

เมื่อทำพิธีฮอตสงเสร็จแล้ว พระสงฆ์ที่ได้รับการฮอตสงก็จะเปลี่ยนผ้า ผู้ที่เป็นเจ้าภาพจะต้องเตรียมผ้าไตรจีวรที่ได้ถวายท่านก่อนหน้าไว้ข้างโงงฮอตและผ้าเช็ดตัวถวายให้ท่านด้วย เมื่อท่านเช็ดเนื้อตัวแห้งแล้วก็ทำการเปลี่ยนจากชุดที่ใส่เดิมเป็นผ้าไตรจีวรชุดใหม่ แล้วถวายยามให้ท่านด้วย หลังจากครองจีวรเรียบร้อยแล้วก็จะเดินมายังโงงฮอตอีกครั้ง ส่วนชาวบ้านก็จะนั่งประนมมือส่งเสียงร้องสาธุการพร้อมกับการกล่าวจบของพระว่า ซา หรือ คุณ จนครบ 3 ครั้งเช่นเดียวกัน ทั้งนี้การร้องว่า ซา หรือ คุณ ขึ้นอยู่กับว่า การฮอตสงครั้งนั้น เป็นการฮอตให้ขึ้นสู่ตำแหน่ง ซา หรือ คุณ ก็ให้ว่า ซา หรือ คุณ เสียงดัง ๆ ตามตำแหน่งนั้น ๆ และประธานจะนำเดินขึ้นสู่ศาลาการเปรียญ ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากพระเถระที่เป็นประธานถวายตาลปัตรและไม้เท้าเงินไม้เท้าทอง จากนั้นจึงใช้ไม้เท้าจูงพระสงฆ์ที่ได้รับการฮอตสงขึ้นไปสู่ปรำพิธีหรือศาลาการเปรียญ ในขณะที่ญาติโยมทั้งผู้ชายและผู้หญิงก็จะนอนคว่ำเรียงตั้งแต่ปากประตูโงงฮอตติดต่อกันไปจนถึงปรำพิธีหรือศาลาการเปรียญ ให้พระเถระประธานใช้ไม้เท้าเงินไม้เท้าทองจูงพระสงฆ์ที่ได้รับการฮอตสงเดินเหยียบ

ผ่านไปโดยมีความเชื่อว่าผู้ที่เป็นโรคร้ายไข้เจ็บปวดหลังปวดเอวจะหายจากโรคเมื่อกำหนดผู้บริสุทธ์มียศศักดิ์ได้เหยียบให้ถ้าคนปกติก็เชื่อว่าจะได้อานิสงส์มากทำให้เกิดเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

7. อ่านหรือัญญ์หรือสุวรรณัญญ์ เป็นธรรมเนียมโบราณที่ปฏิบัติหลังจากเปลี่ยนผ้าให้แล้ว เพื่อเป็นการประกาศยกย่องต่อหน้าชุมชนว่า พระสงฆ์ที่ผ่านการสดสงแล้ว มียศและตำแหน่งตามที่จารึกไว้ในหรือัญญ์ หรือสุวรรณัญญ์ พิธีกรรมเริ่มจากผู้เฒ่าผู้แก้นำเทียนเล่มเบ็ยไปตั้งไว้ตรงหน้า 1 คู่ แล้วจุดเทียนเล่มบาททั้งคู่ส่งถวาย โดยที่แรกให้มือขวาทับมือซ้าย แล้วกลับซ้ายทับขวา และกลับขวาทับซ้าย 3 หน เอาเทียนเล่มบาทที่ถืออยู่มือขวาจุดเทียนเล่มเบ็ยที่อยู่ข้างซ้าย เอาเทียนเล่มบาทที่อยู่มือซ้ายจุดเทียนเล่มเบ็ยที่อยู่ข้างขวา จากนั้น ประธานฝ่ายฆราวาสหรือผู้ที่ได้รับเกียรติอ่านประกาศหรือัญญ์หรือสุวรรณัญญ์ อ่านหรือัญญ์หรือสุวรรณัญญ์จบ ก็จะมีบรรเลงมโหรี ฆ้อง กลอง แต่โบราณนิยมติดพิณ เป่าปี่สีซอเป่าหอยสังข์ ตีระฆัง ฆ้องกลองเสียงดังไปทั่วชุมชน จากนั้นผู้เฒ่าผู้แก็ก้ถวายหลายเงินหลายคำ (แผ่นเงินแผ่นทองสำหรับจารึกนามผู้ได้รับเอกราภิเชก)

8. ตั้งขันบายศรี เชิญพราหมณ์ จำนวน 1 คน แต่โบราณนิยมเชิญพราหมณ์ จำนวน 4 คน เพราะต้องยื่นเฝ้าทิศทั้ง 4 ทิศ และทำพิธีบายศรี เพราะบางแห่งมีพิธีกรรมทางพราหมณ์ร่วมด้วย เช่น การผูกข้อต่อแขน หรือบายศรีสู่ขวัญพระสงฆ์รูปที่จะได้รับการสดสงก่อน จึงทำพิธีสดสงหรือบางแห่งก็ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญหลังจากพิธีสดสงเรียบร้อยแล้ว

9. บายศรีสูตรขวัญ การบายศรีสูตรขวัญก็เป็นประเพณีคนอีสานแต่โบราณ แม้ว่าจะเป็นพิธีกรรมของพราหมณ์ แต่คติโบราณในการสดสงก็ต้องทำพิธีบายศรีสูตรขวัญให้พระสงฆ์รูปที่สดสง เพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคล การบายศรีสูตรขวัญเป็นขั้นตอนหลังจากที่ถวายลาภยศแล้ว พราหมณ์ที่เชิญมาซึ่งนุ่งขาวห่มขาวนำบายศรีมาตั้งข้างซ้ายขวาของพระสงฆ์ที่สดสงหรือถ้ามีการสดสงหลายรูปก็ให้นั่งล้อมรอบขันบายศรี ผู้เฒ่า ผู้แกจุดเทียนชัยที่ปักอยู่ขันบายศรีทั้งซ้ายและขวา จากนั้นพราหมณ์ก็ทำพิธีเบิกบายศรี ป่าวอัญเชิญเทวดา 4 ทิศพราหมณ์กล่าวจบก็สิ้นฆ้อง 3 ครั้ง จากนั้นพราหมณ์ก็เอาสายสิญจน์ที่ขันบายศรีไปผูกแขนให้พระสงฆ์ที่สดสง ตามด้วยพระเถระประธาน พระสงฆ์ทั้งปวงและญาติโยมก็พากันเข้าแถวเพื่อผูกแขน บางท้องถิ่นก็มีญาติโยมถวายปัจจัยใส่ในย่ามขณะที่ผูกแขนท่านด้วย เสร็จพิธีแล้วนิมนต์พระสงฆ์ผู้ได้รับการสดสง เข้านั่งอาสนะบนอาสน์สงฆ์ เจ้าภาพหรือญาติโยมร่วมกันประเคนบริขารเครื่องยศเฉพาะส่วนที่ยังมิได้ประเคน ถ้ามีหลายรูปก็แยกกองบุญหรือกองสด โดยกองสดของรูปใดก็ให้ประเคนแก่รูปนั้น จากนั้นญาติโยมทั่วไปที่มาร่วมงานบุญกองสดอาจจะถวายปัจจัยไทยทานแก่พระสงฆ์สามเณร ซึ่งมาร่วมพิธีตามกำลังศรัทธา ถวายเสร็จก็เตรียมกรวดน้ำ พระสงฆ์ที่เป็นประธานกล่าวอนุโมทนาบุญแก่เจ้าภาพและญาติโยมพอประมาณ ต่อด้วยพระสงฆ์ทั้งหมดในพิธีตั้งตาลปัตรให้พร ผู้มาร่วมงานรับพรกรวดน้ำ เป็นเสร็จพิธี (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2559 : 74-96)

**สรุป** ขั้นตอนประเพณีการสดสงมีทั้งหมด 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) อาราธนาน้ำสดสง 2) พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ 3) ถวายผ้าไตร 4) แห่งกองสด 5) สถานที่สดสง 6) พิธีการแต่งตั้งเลื่อนชั้นสมณศักดิ์ 7) อ่านหรือัญญ์หรือสุวรรณัญญ์ 8) ตั้งขันบายศรี 9) บายศรีสูตรขวัญ

### ลำดับชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์แบบโบราณ

การศึกษาพิธีกรรมดังกล่าวเกี่ยวข้องกับชั้นยศของพระสงฆ์นั้น ลำดับชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ในภาคอีสานครั้งโบราณนิยมถือตามแบบอย่างมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุตและเมืองหลวงพระบางในอดีต ซึ่งแบ่งเป็นลำดับชั้นได้ ดังนี้

1. ชั้นสำเร็จ (บางแห่งเรียกสมเด็จ)
2. ชั้นชา (ปรีชาหรือสามารถ)
3. ชั้นคุ (ครู)
4. ชั้นราชคุ (สำหรับครูบาอาจารย์สอนลูกเจ้านาย)
5. ชั้นเจ้าหัวคูฝ้าย
6. ชั้นเจ้าหัวคูค่าน
7. ชั้นเจ้าหัวคูหลักคำ
8. ชั้นเจ้าหัวคูลูกแก้ว
9. ชั้นเจ้าหัวคูยอดแก้ว
10. ชั้นราชคูหลวง

สมณศักดิ์ตามข้อ 1 ถึง ข้อ 4 เป็นสมณศักดิ์ฝ่ายปริยัติ ส่วนข้อ 5 ถึง ข้อ 10 เป็นสมณศักดิ์ฝ่ายบริหาร

อย่างไรก็ตาม การถอดสรงที่นิยมกันทั่วไปในปัจจุบัน มีเพียง 4 ชั้น คือ

- |                  |                   |                          |
|------------------|-------------------|--------------------------|
| ถอดสรงครั้งที่ 1 | เรียกว่า “สำเร็จ” | สีออกมาเรียก “จารย์”     |
| ถอดสรงครั้งที่ 2 | เรียกว่า “ญาชา”   | สีออกมาเรียก “จารย์ชา”   |
| ถอดสรงครั้งที่ 3 | เรียกว่า “ญาคุ”   | สีออกมาเรียก “จารย์คุ”   |
| ถอดสรงครั้งที่ 4 | เรียกว่า “ญาท่าน” | สีออกมาเรียก “จารย์ท่าน” |

การเลื่อนสมณศักดิ์ฝ่ายปริยัติพระสงฆ์สามเณรจะได้รับสมณศักดิ์ชั้นใดจะต้องได้รับการศึกษาเป็นบันไดไต่ขั้นเป็นขั้น ๆ ตามหลักสูตร การแบ่งหลักสูตรการศึกษาในสมัยโบราณมี 3 ชั้น หลักสูตรชั้นหนึ่ง ๆ เรียกว่า "บัน" ซึ่งมีดังนี้

### บันต้น

- 1) สูตรมนต์น้อย คือ ตั้งมุงคฺลน้อย (มงคลน้อย) ได้แก่ 7 ตำนาน สูตรมนต์หลวง คือ ตั้งมุงคฺลหลวง(มงคลหลวง) ได้แก่ 12 ตำนาน ไชยน้อย ไชยใหญ่ จบปริบฺรณ
- 2) สูตรมนต์กลาง คือ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร, มหาสมัยสูตร, อนัตตลักขณสูตร, อาทิตตปริยายสูตร มาติกาแจง, พระอภิธรรม 7 คัมภีร์, พระวินัยพระสูตร
- 3) สูตรมนต์ปลาย คือ สัททณีตปริกรณ (บาลีมูลกัจจายนสูตร), อภิธัมมตถสังคหบาลี, ปาฎิโมกขบาลี

### บันกลาง

- 1) เรียนมูลกัจจายนสูตร เริ่มตั้งแต่สามัญญาภิธานและสนธินามอาชยาต กิตก์สมาส เป็นต้น เหมือนกับเรียนบาลีไวยากรณ์ในสมัยนี้ แต่พิสดารมากและต้องเรียนจากพระคัมภีร์โบราณอักษรขอมอักษรธรรมอีสานธรรมล้านนาและไทยน้อย
- 2) แปลคัมภีร์บาลีอัฐกถาทั้ง 5 คือ พระวินัยอัฐกถา, อัฐกถา, ปาจิตตีย์, อัฐกถาจุลลวรรค, อัฐกถามหาวรรค, อัฐกถาปริวารวรรค
- 3) อัฐกถาธรรมบทบาลี 8 ภาค ประกอบด้วย 1. ปฐมภาโคภาค 2. ทุตติยาโคภาค 3. ตติยาโคภาค 4. จตุตถาโคภาค 5. ปัญจมาโคภาค 6. ฉกฺขฐาโคภาค 7. สัตตมาโคภาค 8. และอัฐฐมาโคภาค

## บันปลาย

- 1) คัมภีร์ทศชาติบาลี พระบาลีแสดงถึงเรื่องทศชาติของพระพุทธเจ้า
- 2) มังคลัตถิปินีบาลี พระบาลีแสดงถึงเรื่องมงคล 38 ประการ
- 3) อัญญาถาวรสุทธิมรรคบาลี พระบาลีแสดงถึงเรื่องหนทางแห่งการปฏิบัติเพื่อถึงความบริสุทธิ์
- 4) อัญญาถาวรภิกขธรรมสังคหะบาลี พระบาลีแสดงถึงพระภิกษุธรรมชั้นสูง

ที่กล่าวมายังมีอีกอีกหลายพระคัมภีร์ที่ผู้ศึกษาต้องเรียนรู้และการเรียนในสมัยนั้นอาศัยการท่องจำเป็นหลัก โดยพระอาจารย์ผู้สอนจะให้ท่องจำแบบปากต่อปากหนังสือตำราไม่ต้องเรียนและอ่านจากพระคัมภีร์โบราณที่จารบทเรียนต่าง ๆ สืบทอดกันมาและอักษรที่ใช้จารไม่ใช่ภาษาไทยแต่ใช้อักษรธรรม (พระมหาสุวณฺ์ กิตติเมธี และ สมควร นามสีฐาน, 2564 : 747-756)

**สรุป** ผู้คนสมัยโบราณเคารพบูชาพระรัตนตรัยอย่างถึงที่สุด เมื่อจารึกเรื่องราวในพระพุทธศาสนาด้วยอักษรชนิดใดจะเรียกตัวอักษรที่ใช้จารข้อธรรมข้อธรรมนั้นว่าอักษรธรรม ประกอบด้วย ธรรมอีสานใช้แพร่หลายในภาคอีสานเมื่อจารเป็นหนังสือโบราณแล้วจะต้องเคารพบูชาเสมือนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ห้ามเหยียบย่ำหรือประมาทพระคัมภีร์เวลาถือก็ยกขึ้นสูงหรือพาดไว้บนบ่าของผู้ถือ เมื่อพระสงฆ์สามเณรรูปใดมีความวิริยะอุตสาหะเล่าเรียนจนจบบันไดจากบันตั้นมาจนถึงบันปลายก็จะได้รับการยกย่องให้เป็นที่ปรากฏ โดยจะได้รับการถวายสมณศักดิ์ตามลำดับชั้น ได้แก่ 1. ชั้นสำเร็จ 2. ชั้นชา 3. ชั้นคู 4. ชั้นราชคู 5. ชั้นเจ้าหัวคู ฝ่าย 6. ชั้นเจ้าหัวคูค่าน 7. ชั้นเจ้าหัวคูหลักคำ 8. ชั้นเจ้าหัวคูลูกแก้ว 9. ชั้นเจ้าหัวคูยอดแก้ว 10. ชั้นราชคูหลวง

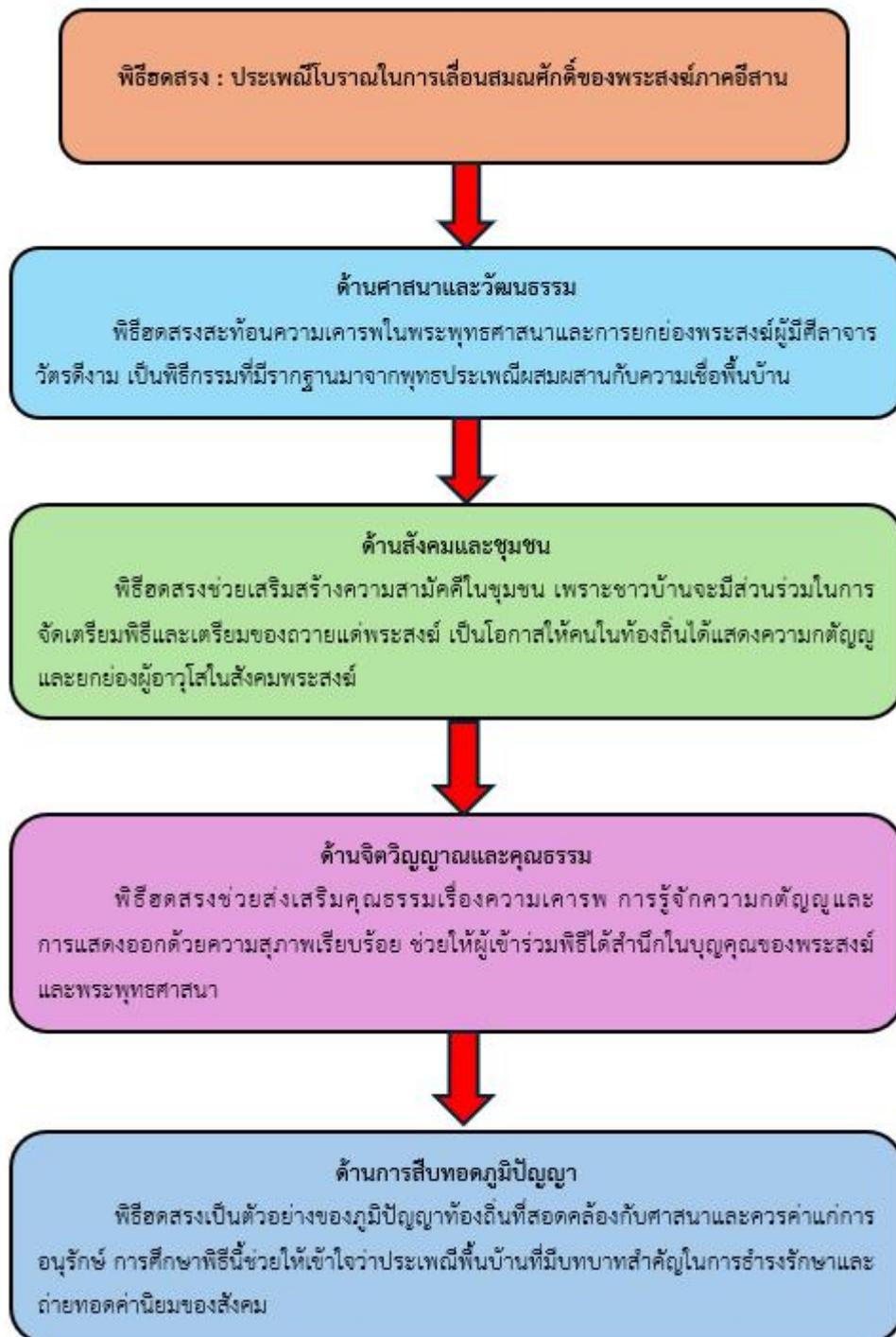
## บทสรุป

พิธีฮตสรง เป็นพิธีกรรมที่มีรากฐานมาตั้งแต่โบราณ เกิดจากการผสมผสานความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา โดยเฉพาะในแนวคิดที่ว่ากษัตริย์เป็นเทพที่จุติลงมาปกครองโลก พิธีราชาภิเษกจึงต้องใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์ เช่น น้ำจากแม่น้ำคงคา เพื่อชำระล้างและรับรองความเป็นเทพ แนวคิดนี้แพร่หลายตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผ่านอิทธิพลของขอม และต่อเนื่องจนถึงรัตนโกสินทร์ เช่น รัชกาลที่ 4 ได้ใช้น้ำจากแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ในประเทศแทนแม่น้ำ 5 สายในอินเดีย และในภาคอีสาน พิธีฮตสรงมีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เพื่อการยกย่องพระสงฆ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ซึ่งขั้นตอนประเพณีการฮตสรงมีทั้งหมด 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) อาราธนาฮตสรง 2) พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ 3) ถวายผ้าไตร 4) แห่กองฮต 5) สถานที่ฮตสรง 6) พิธีการแต่งตั้งเลื่อนชั้นสมณศักดิ์ 7) อ่านหรือสัญญาหรือสุวรรณปิฎ 8) ตั้งขันบายศรี 9) บายศรีสูตรขวัญ และพิธีการ ฮตสรงในภาคอีสานในอดีตถือเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ แต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละกลุ่มชน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การถวายสมณศักดิ์ยกย่องพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติชอบด้วยสมณศักดิ์ เพื่อให้ท่านได้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันจัดพิธีเถราภิเษกหรือที่เรียกว่า “ฮตสรง” ให้แก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อยกย่องท่านสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นไป มี 2 ลักษณะ คือ ถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบเป็นที่เคารพสักการะของชุมชน และพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาหรืออาจแยกเป็นการถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์สายบริหารและสายปฏิบัติ รวมถึงสายปริยัติด้วยคือพระสงฆ์ที่บวชเรียน ซึ่งการศึกษาเล่าเรียนสมัยก่อนแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นต้น เรียกว่า สูตรมนต์น้อย หมายถึง ผู้เรียนต้องสามารถตั้งมงคลน้อย ได้แก่ เจ็ดตำนาน สูตรมนต์หลวง คือ ตั้งมงคลหลวง ได้แก่ 12 ตำนาน ไชยน้อย ไชยใหญ่ ต้องเรียนให้จบบริบูรณ์ สูตรมนต์กลาง คือ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร มหาสมยสูตร อาทิตตปริยายสูตร อนัตตลักษณะสูตร มาติกาแจง อภิธรรมเจ็ดคัมภีร์

พระวินัย พระสูตร และชั้นสูตรมนต์ปลาย คือ สัททา (บาลีมูลกัจจายนสูตร) อภิธรรมมัตถสังคหะและบาลีปาฏิโมกข์

### องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาพิธีฮตสรง ซึ่งเป็นประเพณีโบราณของภาคอีสานที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับได้ดังนี้



## เอกสารอ้างอิง

- ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. (2534). *อีสานเมื่อวันวาน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- เชิดชาย บุตดี. (2555). *ฮตสรงที่หตหาย*. วารสารศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ 33 (ฉบับที่ 7), หน้า 72-85.
- ธีระพงษ์ มีโธสง. (2556). *ฮตสรง : การอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาพิธีเถรภิเษกพระสงฆ์ในภาคอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระพงษ์ มีโธสง. (2559). *ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานในการแต่งตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 2 (ฉบับที่ 1), หน้า 74-96.
- นภาพร ศรีสม. (2567). *การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ*. วารสารเมธีวิจัย, ปีที่ 1 ฉบับที่ 3, หน้า 41-46.
- พระครูเมตตาภิตติวิมล. (2555). *การวิเคราะห์ความเชื่อในประเพณีฮตสรงของชาวตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุธรรมรัตนาภรณ์. (2564). *ศึกษาเปรียบเทียบพิธีเถรภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอคำอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถรภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว*. วารสารศึกษิตาลัย, ปีที่ 2 (ฉบับที่ 1), หน้า 57-70.
- พระณัฐวุฒิ พันทะลี. (2564). *การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, ปีที่ 1 (ฉบับที่ 3), หน้า 14-27.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี และ สมควร นามสีฐาน. (2564). *ฮตสรง : พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ผ่านความศรัทธาของชุมชนในสังคมอีสาน*. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 6 (ฉบับที่ 3), หน้า 747-756.
- พิฑูรย์ มลิวัลย์. (2535). *ประเพณีฮตสรง*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุคีโอะ ฮายาชิ. (2554). *พุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของคนไทยอีสาน ศาสนาในความเป็นภูมิภาค*. ผู้แปลและเรียบเรียง พินิจ ลาภธนานนท์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี เอกชนนิยม. (2568). *เปิดโลกพิธี “ฮตสรง” ประเพณีเก่าแก่แถบอีสานจากอิทธิพลของอาณาจักรล้านช้าง*. (ออนไลน์, 2567). สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก [https://www.silpa-mag.com/history/article\\_13542](https://www.silpa-mag.com/history/article_13542).

ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนภาษาอังกฤษจากฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย  
Issues in Artificial Intelligence in English Language Learning  
from the Thai Journal Citation Index

มัทนาภรณ์ แสนศักดิ์<sup>1</sup> ศาสตรา มาพร<sup>2\*</sup>

Mattanaporn Sansak<sup>1</sup> Sattra Maporn<sup>2\*</sup>

<sup>1</sup>คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

<sup>1</sup>Faculty of Science, Mahasarakham University, Thailand

<sup>2</sup>คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประเทศไทย

<sup>2</sup>Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

\*Correspondence: E-mail: [sattra.ma@cpru.ac.th](mailto:sattra.ma@cpru.ac.th)

Received 21/04/2025 | Revised 06/05/2025 | Accepted 06/05/2025

บทความปริทัศน์

### บทคัดย่อ

การปรับใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในด้านการศึกษา กำลังเป็นที่สนใจในระดับนานาชาติ งานบทความปริทัศน์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้บูรณาการเข้าสู่การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในบริบทของประเทศไทยอย่างไร โดยเน้นการสำรวจพัฒนาการของผู้เรียนและครูผู้สอน หลังการใช้งาน บทความนี้ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากบทความวิจัยอย่างน้อย 10 ฉบับ ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2563 ถึง 2568 จากฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การใช้เครื่องมือ AI ในชั้นเรียนการเรียนภาษาอังกฤษ ผลการทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า เครื่องมือ AI มีส่วนช่วยพัฒนาความคล่องแคล่วในการเรียนภาษาอังกฤษ ความคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดย ปัญญาประดิษฐ์ ทำหน้าที่เสมือนผู้ช่วย ที่ให้ข้อเสนอแนะแบบทันทีและสนับสนุนการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนและครูส่วนใหญ่แสดงความพึงพอใจต่อการใช้งาน อย่างไรก็ตาม บทความยังพบว่ามีข้อถกเถียงบางประการเกี่ยวกับการใช้งานในบริบทการศึกษา ได้แก่ ความเสี่ยงด้านจริยธรรม และการทุจริตทางวิชาการ จากผลการศึกษานี้ สามารถตีความได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์เป็น เครื่องมือการเรียนรู้ที่มีศักยภาพสูง แต่ก็จำเป็นต้องได้รับการออกแบบและกำกับดูแลอย่างรอบคอบ เพื่อให้ การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในอนาคต

**คำสำคัญ:** ปัญญาประดิษฐ์; การเรียนภาษาอังกฤษ; ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

### Abstract

The integration of Artificial Intelligence (AI) tools in education has gained international attention. This review article aims to examine how AI has been integrated

into English instruction in the context of Thailand, with a focus on the development of both learners and teachers after its implementation. The article compiles and analyzes data from at least ten research articles published between 2020 and 2025 in the Thai Journal Citation Index (TCI).. The literature review reveals that AI tools significantly contribute to the improvement of English language fluency, creativity, and learner engagement. AI functions as an assistant, such as immediate feedback and supporting more effective learning. Most students and teachers reported satisfaction with the use of AI. However, the article also identifies several controversies surrounding its application in educational contexts, particularly in relation to ethical concerns and academic dishonesty. Based on these findings, it can be interpreted that while AI is a highly promising learning tool, it must be carefully designed and monitored to ensure that English as a Foreign Language (EFL) instruction delivers maximum benefits to future learners.

**Keywords:** Artificial Intelligence; English learning; Thai Journal Citation Index Centre

## บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับข้อความที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI-generated text) ได้ปรากฏขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1950 โดยเริ่มจากบทความชื่อ “Computing Machinery and Intelligence” ของอลัน ทัวริง (Alan Turing) ซึ่งเป็นการปูทางแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้เครื่องจักรในการจำลองความสามารถของมนุษย์ในการคิดและการสื่อสาร ต่อมา เทคโนโลยี AI ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดศตวรรษที่ 20 และเข้าสู่ยุคของ Generative AI ที่สามารถสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ ได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถาม การแต่งบทกวี เรื่องแต่ง หนังสือ หรือแม้แต่บทความวิจัย (Wang et al., 2024; Maporn et al., 2024) ปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์ได้นำมาใช้ในห้องเรียนภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย เช่น การตรวจสอบไวยากรณ์ สร้างแนวคิด และให้ข้อเสนอแนะที่ปรับตามความต้องการของผู้เรียน งานวิจัยหลายชิ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเครื่องมือช่วยเขียน ในการพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL) เช่น Wordtune ซึ่งเป็นผู้ช่วยเขียนที่ใช้ AI ในการเสนอทางเลือกการเขียนใหม่ด้วยความยาวของประโยคที่หลากหลาย เหมาะกับผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ (Zhao, 2023) ขณะที่ Tseng and Warschauer (2023) ได้เสนอกรอบแนวคิดทางการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้เครื่องมือ AI อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำความเข้าใจ (understanding), การเข้าถึง (accessing), การตั้งคำถามหรือคำสั่ง (prompting), การตรวจสอบข้อมูล (corroborating), และการนำมาปรับใช้ในการเขียน (incorporating) Alharbi (2023) ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับเครื่องมือช่วยเขียนด้วย AI โดยแบ่งประเภทของเครื่องมือออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ เครื่องมือประเมินงานเขียนอัตโนมัติ เครื่องมือให้ข้อเสนอแนะแบบแก้ไข เครื่องมือแปลภาษา และเครื่องมือสร้างข้อความอัตโนมัติแบบ GPT-3 อย่างไรก็ตาม

ตาม งานวิจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นที่บริบททั่วไปหรือบริบททางการศึกษาของโลกตะวันตก ในขณะที่ประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงขาดงานวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในบริบทของชั้นเรียนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา บทความนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในชั้นเรียนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย” โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาบทบาทของ AI ในการเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย 2) ศึกษาข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ AI ในชั้นเรียนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

### ข้อมูลที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรม

การคัดเลือกข้อมูลในการศึกษานี้ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการ ได้แก่ 1) ศึกษาบทบาทของ AI ในการเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย 2) ศึกษาข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ AI ในชั้นเรียนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ในช่วงเวลา 5 ปี พ.ศ. 2563 - 2568 โดยช่วงเวลาดังกล่าวสอดคล้องกับการเปิดตัว ChatGPT อย่างเป็นทางการในเดือนพฤศจิกายน ปี 2022 (Rudolph et al., 2023) การสืบค้นวรรณกรรมดำเนินการผ่านฐานข้อมูล TCI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลวารสารวิชาการของประเทศไทย โดยใช้คำค้นหลักสามคำ ได้แก่ “ปัญญาประดิษฐ์” “การสอนภาษาอังกฤษ” และ “ประเทศไทย” เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา งานวิจัยทั้งหมดจะต้องเป็นบทความวิชาการที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer-reviewed) จากกระบวนการสืบค้นเบื้องต้น พบบทความทั้งหมด 15 ฉบับที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์การจัดอันดับความเกี่ยวข้องของ TCI หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกลั่นกรองข้อมูล โดยคัดบทความที่ไม่ตรงประเด็นออกไป และเก็บไว้เฉพาะบทความที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่งผลให้จำนวนบทความที่ผ่านการคัดเลือกขั้นสุดท้ายมีทั้งหมด 10 ฉบับ การศึกษานี้มุ่งเน้นเฉพาะบริบทของห้องเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย เนื่องจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม นโยบายการศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะตัว

### การทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์ดำเนินการโดยนักวิจัยเพื่อระบุและจัดกลุ่มประเด็นหลักของงานวิจัย โดยมุ่งเน้นเพื่อค้นหาค้นหาบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการสนับสนุนผู้เรียนและครูผู้สอนในการเรียนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ประเด็นข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ AI ก็ได้รับการทบทวนผ่านการศึกษาค้นคว้าเช่นกัน

### ประเด็นศึกษาที่สำคัญ

1) บทบาทของ AI ในการเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากในแวดวงการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ งานวิจัยในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2563–2568 ได้แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการ AI เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางภาษาอังกฤษของผู้เรียนในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการเขียน การพูด การออกเสียง หรือแม้กระทั่งการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่นการใช้ ChatGPT เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า AI ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างเนื้อหาที่มี

คุณภาพสูงขึ้น เรียนรู้โครงสร้างการเขียนภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง และลดเวลาในการผลิตชิ้นงานเขียน อีกทั้งยังส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการเปรียบเทียบและปรับปรุงเนื้อหาที่สร้างโดย AI (ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว, 2567) ในด้านทักษะการออกเสียงและการพูดภาษาอังกฤษ มีการใช้แอปพลิเคชัน ELSA Speak ซึ่งทำงานร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการออกเสียงและการพูดในชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญ และแสดงทัศนคติในเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ทั้งนี้ยังพบว่า ELSA Speak มีประสิทธิภาพในการให้ข้อเสนอแนะแบบเรียลไทม์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตรงจุดมากขึ้น (พิมพ์กานต์ บุญทองแก้วและคณะ, 2567; นิตยา ทวีชีพ และคณะ, 2567) ในมิติของการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ มีการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ Generative AI ในการสร้างรูปภาพเพื่อสนับสนุนทักษะการเขียน ผลการทดลองพบว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า AI สามารถสร้างแรงจูงใจและความสนุกสนานในกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิวรรษา ภาวะไพบูลย์ และทวีสิน อำนวยพันธ์วิไล, 2568) นอกจากนี้ทักษะด้านการเขียนเล่าเรื่องภาษาอังกฤษ ซึ่งจะมีองค์ประกอบด้านคำศัพท์ การสะกดคำ และโครงสร้างวลิตตามหลักไวยากรณ์ มีการยืนยันว่า AI มีศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาด้านความถูกต้องทางภาษา (ศิริดา เทียนขาว, 2567) โดยยังมีการใช้อินเตอร์แอคทีฟ DynEd ซึ่งเป็น AI ช่วยในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ในกรณีที่เป็นเครื่องมือดิจิทัลโดยมี AI-integrated ก็ยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ (เสาวภา พงษ์พิพัฒน์ และ เจษฎารัตน์ กล่าวศรี (2565) เมื่อพิจารณาภาพรวมของงานวิจัยทั้งหมด จะเห็นได้ว่า AI มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษของผู้เรียนในหลายด้าน ทั้งนี้ ความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวเครื่องมือเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีกับความต้องการของผู้เรียนอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ. ในส่วนถัดไปจะได้กล่าวถึงข้อจำกัดและข้อกังวลของผู้ใช้งาน AI รวมถึงข้อเสนอแนะของนักวิชาการในสาขาเหล่านี้ด้วย

2) มีข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ AI ในชั้นเรียนการเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยแม้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในการนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ แต่ก็ยังมีการศึกษาจำนวนหนึ่งซึ่งแสดงข้อโต้แย้งหรือความกังวลเกี่ยวกับการใช้ AI ในบริบทการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพของเนื้อหาและความน่าเชื่อถือของข้อมูล รวมถึงผลกระทบต่อผู้เรียน หนึ่งในงานที่สะท้อนข้อโต้แย้งนี้ได้เป็นอย่างดีอย่างชัดเจน คือ การศึกษาของ เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2566) ที่ชี้ว่า แม้ ChatGPT จะมีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้และการสอนในหลากหลายรูปแบบ แต่ก็มีความเสี่ยงที่ผู้ใช้ควรพิจารณา เช่น ความถูกต้องของข้อมูล และความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ AI สร้างขึ้น ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจผิด หรือใช้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสมในการเรียนรู้ มีหลักฐานแสดงให้เห็นในเรื่องของการเปรียบเทียบการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยระหว่างผู้แปลที่เป็นมนุษย์กับ AI (ChatGPT) และพบว่าทั้งสองกลุ่มมีข้อบกพร่องในการแปล โดยเฉพาะในด้านความหมาย ความลึกซึ้งของเนื้อหา และความเหมาะสมของบริบททางภาษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า AI ยังไม่สามารถทดแทนทักษะการตีความและการเลือกใช้ภาษาของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ (นรินทร์ทิพย์ ทองศรี, 2567) แม้จะกล่าวได้ว่า AI มีศักยภาพในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่ก็ชี้ว่าการใช้ AI อย่างไม่เหมาะสมอาจสร้างปัญหาใหม่ เช่น การเข้าถึงเฉพาะกลุ่มที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี หรือการเกิดช่องว่างระหว่างผู้เรียนที่สามารถใช้ AI ได้

วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2568) 41

อย่างมีประสิทธิภาพ กับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานหรือทรัพยากรเพียงพอ (จิรกร ฐาวีรัตน์, 2568) ข้อโต้แย้งอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ ประเด็นเรื่องการพึ่งพา AI มากเกินไป ซึ่งอาจลดทอนทักษะการคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านภาษา การเขียน และการตีความข้อความ แม้จะพบว่า AI ช่วยปรับปรุงด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ได้ แต่ก็ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะยืนยันว่า AI สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวิพากษ์หรือความคิดสร้างสรรค์ได้เทียบเท่ากับการสอนโดยครูผู้สอนจริง (ศิริดา เทียนขาว, 2567) จะเห็นได้ว่าแม้ AI อย่าง ChatGPT หรือแอปพลิเคชันอื่น ๆ จะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่มองข้ามไม่ได้ โดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพข้อมูล ความน่าเชื่อถือ และผลกระทบทางพฤติกรรมของผู้เรียน การนำ AI มาใช้ในการเรียนการสอนจึงควรอยู่ภายใต้การควบคุมและการกำกับดูแล ตลอดจนการฝึกให้ผู้เรียนสามารถใช้งาน AI อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีนี้

### การประยุกต์ใช้กับการศึกษา

ผลการทบทวนวรรณกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) เช่น ChatGPT ที่มีแนวโน้มเสริมสร้างการเรียนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในบริบทของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL) ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับตั้งแต่มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา ครูสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อสนับสนุนผู้เรียนในด้านการคิดเนื้อหา การสอน คำศัพท์ และการแก้ไขไวยากรณ์ โดยเฉพาะเมื่อนักเรียนเผชิญกับอุปสรรคทางความคิดหรือด้านภาษา ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยหลายชิ้นในส่วนแรกของบทความ รวมทั้งหลักฐานเกี่ยวกับข้อควรระวังจาก ส่วนที่สองของบทความ ดังนั้น การพัฒนาวิชาชีพครูควรนำข้อมูลจากบทความนี้ไปประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบเนื้อหาที่ส่งเสริมความรู้เท่าทัน AI และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถนำ เทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### ข้อจำกัดของการศึกษา

บทความปริทัศน์ฉบับนี้มุ่งเน้นเป็นหลักที่การศึกษาเกี่ยวกับการเขียนโดยใช้ AI ในบริบทของ ประเทศไทยเป็นสำคัญ อีกทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในบทความนี้ค่อนข้างสั้น 5 ปี เนื่องจากงานวิจัยนี้ ใช้กรอบเวลาของการเปิดใช้งาน ChatGPT เป็นสำคัญดังนั้นผลการศึกษาก็อาจไม่สามารถสะท้อนแนวโน้มใน ระดับภูมิภาคหรือระดับโลกได้อย่างครอบคลุมในหลากหลายบริบทของการศึกษา นอกจากนี้ วรรณกรรม จำนวนมากที่มีอยู่ในปัจจุบันยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นของการสำรวจ โดยมีหลายงานวิจัยที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ซึ่งยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดเกี่ยวกับแนวโน้มในระยะยาวรวมถึงยังไม่มีมีการแยกวิเคราะห์ ระหว่างบทความวิจัยและบทความวิชาการ ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรดำเนินการในระยะยาวมากขึ้น (longitudinal data) มีการศึกษากลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย และควรมีความร่วมมือระหว่าง สถาบันการศึกษาหลายแห่ง รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับว่าผู้เรียนกลุ่มใดที่ควรใช้ปัญญาประดิษฐ์กลุ่มใดควร ใช้ทักษะส่วนบุคคล

### บทสรุป

บทความปริทัศน์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการ สนับสนุนการเรียนการสอนทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในบริบทของผู้เรียนชาวไทยในฐานะภาษาอังกฤษ เป็นภาษาต่างประเทศ (Thai EFL). โดยการศึกษาเน้นช่วงเวลาระหว่างปี 2563 ถึง 2568 ซึ่งครอบคลุม

ช่วงเวลาหลังการเปิดตัว ChatGPT อย่างเป็นทางการ ข้อมูลในการวิเคราะห์ที่ได้จากบทความวิชาการและงานวิจัยจำนวน 10 เรื่อง ที่คัดเลือกจากฐานข้อมูล TCI (ThaiJo) โดยใช้เกณฑ์การเลือกบทความที่เกี่ยวข้องกับการใช้ AI ในห้องเรียนเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทย ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่แสดงให้เห็นว่า AI มีบทบาทในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียน เช่น การช่วยกระตุ้นการคิด การแก้ไขคำศัพท์และไวยากรณ์ รวมถึงเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจของผู้เรียน และกลุ่มที่สะท้อนข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้ AI เช่น ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความถูกต้องของการแปล และความเสี่ยงต่อการพึ่งพาเครื่องมือนมากเกินไป ซึ่งอาจกระทบต่อการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์และความเป็นเจ้าของผลงานทางวิชาการ บทความชี้ให้เห็นว่า แม้ AI จะมีศักยภาพในการสนับสนุนการเขียนภาษาอังกฤษอย่างหลากหลาย แต่การใช้งานยังต้องดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมจริยธรรมการใช้ AI การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู และการวางแผนนโยบายการใช้ AI ในระดับหลักสูตร เพื่อให้การบูรณาการ AI สู่ห้องเรียนดำเนินไปอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน รวมถึงบทความได้เสนอให้มีการวิจัยเพิ่มเติมในอนาคตที่มีลักษณะเป็นการศึกษาระยะยาว มีกลุ่มตัวอย่างหลากหลาย และมีความร่วมมือระหว่างสถาบัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้นในประเด็นการใช้ AI ในการเรียนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในบริบทของผู้เรียนไทย

### เอกสารอ้างอิง

- เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2566). ChatGPT กับการศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 15(2), 1–10.
- จิรกร ฐาวีรัตน์. (2568). AI กับการศึกษา: ตัวช่วยสุดอัจฉริยะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. *วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์*, 1(2), 98–108.
- นรินทร์ทิพย์ ทองศรี. (2567). การวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยระหว่างผู้แปลที่เป็นมนุษย์และโปรแกรมแปลภาษา (Artificial Intelligence: AI ChatGPT). *วารสารรวมคำแห่ง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 43(2), 99–122.
- ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. (2567). การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ AI (ChatGPT) เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน. *Journal of Applied Education*, 2(2), 45–58.
- พิมพ์กานต์ บุญทองแก้ว, ณัฐนันท์ ทองมาก, บงกช จันทร์สุข, และ พูลเกียรติ มงคลสวัสดิ์. (2567). การพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยการจัดการเรียนรู้ด้วย Color Vowel Approach ร่วมกับแอปพลิเคชัน ELSA Speak ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทักษิณ จังหวัดสงขลา. *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 24(2), 98–110.
- วิริยา ตรีกุล, ณัฐนันท์ ทองมาก, นิธิกร ธรรมชั้น, และเจตริน อาชาฤทธ. (2567). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยใช้ English Language Speech Assistant Application (ELSA Speak) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทักษิณ จังหวัดสงขลา. *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 24(2), 70–84.
- วิวรรษา ภาวะไพบูลย์ และทวิสิน อำนวยพันธ์วิไล. (2568). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้

- Generative AI ในการสร้างรูปภาพเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *Journal of Education and Innovation*, 27(1), 246–259.
- ศิรดา เทียนขาว. (2567). การทดลองการใช้เทคนิคการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ. *วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี รัชใช้สังคม*, 10(2), 82–91.
- เสาวภา พงษ์พิพัฒน์ และเจษฎารัตน์ กล่าศรี. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีโดยการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์: DynEd. *Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)*, 24(2), 7–14.
- Alharbi, W. (2023). AI in the foreign language classroom: A pedagogical overview of automated writing assistance tools. *Education Research International*, 2023, 4253331, 1–15. <https://doi.org/10.1155/2023/4253331>
- Maporn, S., Burinprakhon, B., Chaiyasuk, I., & Nattheeraphong, A. (2024). Rhetorical moves of AI-generated abstracts and published research article abstracts in applied linguistics. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(1), 162–176.
- Rudolph, J., Tan, S., & Tan, S. (2023). War of the chatbots: Bard, Bing Chat, ChatGPT, Ernie and beyond. The new AI gold rush and its impact on higher education. *Journal of Applied Learning & Teaching*, 6(1), 364–379. <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.23>
- Tseng, W., & Warschauer, M. (2023). AI-writing tools in education: If you can't beat them, join them. *Journal of China Computer-Assisted Language Learning*, 3(2), 258–262. <https://doi.org/10.1515/jccall-2023-0008>
- Wang, S., Wang, F., Zhu, Z., Wang, J., Tran, T., & Du, Z. (2024). Artificial intelligence in education: A systematic literature review. *Expert Systems with Applications*, 252, 124167. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2023.124167>
- Zhao, X. (2023). Leveraging artificial intelligence (AI) technology for English writing: Introducing Wordtune as a digital writing assistant for EFL writers. *RELC Journal*, 54(3), 890–894. <https://doi.org/10.1177/00336882221094089>.

# ภาพรวมของเทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

## Overview of English Writing Teaching Techniques in Thailand

ชิดชนก มีนาสันติรักษ์<sup>1</sup> และศาสตรา มาพร<sup>2</sup>

Chidchanok Meenasantirak<sup>1</sup> and Sattra Maporn<sup>2</sup>

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: [chidchanok.me@cpru.ac.th](mailto:chidchanok.me@cpru.ac.th)

Received 15/05/2025 | Revised 31/05/2025 | Accepted 31/05/2025

บทความปริทัศน์

### บทคัดย่อ

บทความปริทัศน์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2558–2568 โดยอ้างอิงข้อมูลจากบทความวิชาการและงานวิจัยจำนวน 16 เรื่องที่สืบค้นจากฐานข้อมูล TCI (ThaiJo) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกบทความที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนชาวไทย ผลการวิเคราะห์พบว่า เทคนิคการสอนมีความหลากหลาย ทั้งในแง่ของวิธีการ ระดับชั้น และวัตถุประสงค์ของการพัฒนา โดยเทคนิคที่นิยม ได้แก่ เทคนิค CIRC, โฟนิคส์, ดิกโทกลอส, ผังกราฟฟิก และรูปแบบ B-SLIM เทคนิคการสอนสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เน้นกลยุทธ์ทางความคิด (cognitive strategies) และกลุ่มที่เน้นการรู้คิดเชิงอภิปัญญา (metacognitive strategies) อีกทั้งยังพบว่าแนวทางการสอนส่วนใหญ่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ผ่านการมีส่วนร่วม การทำงานกลุ่ม การใช้สื่อ และกิจกรรมต่าง ๆ ข้อมูลจากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาหลักสูตรหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับชั้นและบริบทของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม งานศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนงานวิจัยที่ใช้และขอบเขตของการวิเคราะห์ จึงเสนอแนะให้มีการศึกษาต่อยอดเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเทคนิคแต่ละประเภทในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้นในอนาคต

**คำสำคัญ:** เทคนิคการสอน; การเขียนภาษาอังกฤษ; ประเทศไทย

### Abstract

This review article aims to examine research related to English writing instruction in Thailand between 2015 and 2025. The data were drawn from 16 research articles selected from the ThaiJo (TCI) database, using the criterion that the studies must focus on the teaching of English writing to Thai learners. The analysis revealed that English writing instruction techniques in Thailand are diverse in terms of methods, educational

levels, and instructional goals. Popular techniques include CIRC, phonics, dictogloss, graphic organizers, and the B-SLIM model. These techniques can be categorized into two main groups: cognitive strategies, such as grammar-based instruction, spelling practice, and structured writing processes; and metacognitive strategies, which involve planning, monitoring, and evaluating one's own writing. Moreover, most techniques are grounded in active learning approaches, emphasizing student participation, group work, the use of instructional media, and learning through activities. The findings can inform curriculum development and the design of instructional activities that are appropriate to learners' levels and local contexts. However, limitations of this study include the small number of studies reviewed, variation in educational contexts, and a focus on instructional techniques rather than detailed pedagogical processes.

**Keywords:** Teaching techniques, English writing, Thailand

## บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่มีบทบาทในการศึกษายุคปัจจุบันในฐานะที่เป็นภาษากลางในการสื่อสาร รวมถึงการทำงานในธุรกิจประเภทที่ต้องใช้ภาษากลางในการสื่อสารเช่น การโรงแรม การบิน (Maporn & Praphan, 2021; Seidlhofer, 2013) รวมถึงการเข้าถึงองค์ความรู้ระดับนานาชาติ ด้วยเหตุนี้ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยจึงมีความสำคัญตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน แม้จะมีการปรับปรุงหลักสูตรและแนวทางการสอนมาโดยตลอด ทักษะหนึ่งที่เป็นปัญหาคือการเขียน เนื่องจากทักษะการเขียนต้องอาศัยความสามารถในการจัดระเบียบความคิด การใช้โครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ที่ถูกต้อง รวมถึงการใช้ภาษาอังกฤษในเชิงวิชาการหรือเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยด้านบริบทการเรียนรู้ เวลาในการฝึกฝน และทรัพยากรสนับสนุน ซึ่งล้วนส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ บทบาทของครูและเทคนิคการสอนที่ใช้จึงมีความสำคัญ เทคนิคที่ดีช่วยให้เกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าเขียน และสามารถพัฒนาทักษะการเขียนอย่างต่อเนื่องได้ในระยะยาว

มีการศึกษาด้านภาพรวมของเทคนิคการสอนทักษะการเขียนในต่างประเทศ โดยการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเขียนโดยใช้ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical thinking) (Yin et al., 2023) รวมถึงการรวบรวมเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการสอนการเขียนภาษาอังกฤษ (Selvaraj & Abdul Aziz, 2019)

ในประเทศไทยแม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายชิ้นในที่ศึกษาหรือทดลองใช้เทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบเน้นกระบวนการเขียน การสอนโดยใช้เทคโนโลยี การสอนแบบใช้รูปแบบตัวอย่าง หรือการสอนแบบร่วมมือกัน (collaborative writing) แต่ข้อมูลเหล่านี้ยังคงกระจุกกระจายอยู่ในแหล่งตีพิมพ์ต่าง ๆ และยังไม่มีการรวบรวมอย่างเป็นระบบเพื่อให้เห็นภาพรวมของแนวทางการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในบริบทของประเทศไทยอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้ครู นักศึกษา และผู้สนใจในการพัฒนาทักษะการเขียนขาดแหล่งข้อมูลที่เป็นระบบสำหรับใช้ในการศึกษาหรือปรับปรุงปฏิบัติใช้เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น งานวิจัยหรือการศึกษาในครั้งนี้นี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

ระหว่าง ปี พ.ศ. 2558 - 2568 และโดยมุ่งหวังให้เกิดแหล่งข้อมูลที่ครอบคลุม และสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครูหรือนักศึกษาครูในการเลือกใช้หรือประยุกต์เทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในบริบทของตนเองอันจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาศักยภาพในการสอนของครูภาษาอังกฤษรุ่นใหม่ในอนาคต

### ข้อมูลที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรม

1) ทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยระหว่าง ปี พ.ศ. 2558 - 2568 และ 2) จัดกลุ่มการใช้เทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

การสืบค้นวรรณกรรมดำเนินการผ่านฐานข้อมูล TCI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลวารสารวิชาการของประเทศไทย โดยใช้คำค้นหลัก ได้แก่ “การสอนการเขียนภาษาอังกฤษ” และ “เทคนิคการสอน” เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา งานวิจัยทั้งหมดจะต้องเป็นบทความวิจัยที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer-reviewed) จากกระบวนการสืบค้นเบื้องต้น พบบทความทั้งหมด 20 ฉบับที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์การจัดอันดับความเกี่ยวข้องของ TCI หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกลั่นกรองข้อมูล โดยคัดบทความที่ไม่ตรงวัตถุประสงค์ออกไป โดยจำนวนบทความที่ผ่านการคัดเลือกขั้นสุดท้ายมีทั้งหมด 18 ฉบับ

### การทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์ดำเนินการโดยนักวิจัยเพื่อระบุและจัดกลุ่มของงานวิจัย โดยมุ่งเน้นเพื่อค้นหากลุ่มของหลักการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive learning) และการรู้คิดเชิงอภิปัญญา (Metacognitive learning) ในการสนับสนุนผู้เรียนและครูผู้สอนในการเรียนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ประเด็น กลุ่มผู้เรียนที่ใช้เทคนิคการเรียนการสอนแต่ละแบบก็ได้รับการทบทวนผ่านการศึกษาคำนี้เช่นกัน

### ผลการศึกษา

1) การทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2568 แสดงให้เห็นว่า การสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยระหว่างปี มีการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย โดยมีการประยุกต์ใช้กับผู้เรียนในหลากหลายระดับชั้น ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษามีการใช้บทเรียนการบูรณาการร่วมกับวิธีการสอนแบบโปนิคส์เพื่อสอนการเขียนภาษาอังกฤษ กิจกรรมดังกล่าวช่วยเพิ่มผลการเรียนให้นักเรียนระดับชั้นอนุบาลได้มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (วีริพร อ่อนนาง, & วีระศักดิ์ ชมภูคำ, 2567) ส่วนในระดับประถมศึกษาพบการศึกษาการสอนการเขียนภาษาอังกฤษมากที่สุด เทคนิคที่ใช้มีทั้งแบบเน้นกระบวนการเขียน (เอเชณ ยามาตี, 2563) การใช้สื่อการเรียนรู้ ผังกราฟิก หรือเทคนิคเฉพาะทาง เช่น CIRC, B-SLIM (สุภาวดี ยอดไสวและคณะ, 2565), Dictogloss (กัมปนาท ตาอินทร์และคณะ, 2566), และ PPP (มณฑลสิ วรรณนทีจิราโชติ, และคณะ 2565) ซึ่งต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนในบริบทที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน งานวิจัยทั้งหมดในการศึกษาคำนี้แสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในทิศทางบวก (positive outcome) ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียน รวมถึงทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนภาษาอังกฤษ โดยไม่มีงานวิจัยชิ้นใดรายงานผลลัพธ์ในเชิงลบต่อผู้เรียนเลย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของนักเรียนไทยในระดับต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อเทคนิคการสอนเหล่านี้ได้

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผลในเชิงบวกทั้งหมด แต่ประเด็นเรื่องความต่อเนื่องของการศึกษาหรือความสามารถในการประยุกต์ใช้จริงในบริบทอื่น ๆ ห้องเรียนต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในงานวิจัยอนาคต เนื่องจากการศึกษาทั้งหมดเป็นการศึกษาในระยะเวลาสั้นๆ (ต่ำกว่า 4 เดือน) ดังนั้นการศึกษาเพิ่มเติมอาจต้องการระยะเวลาที่มากขึ้นพร้อมกับเนื้อหาการสอนที่มีความหลากหลายมากขึ้น การวิเคราะห์กลยุทธ์การเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive) และการรู้คิดเชิงอภิปัญญา (Metacognitive) จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 16 เรื่องเกี่ยวกับการสอนและพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในบริบทการศึกษาไทย พบว่ากลยุทธ์การเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Strategies) พบมากที่สุด โดยมีการใช้ในงานวิจัยถึง 13 เรื่อง โดยเป็นการใช้สอนในทักษะที่เฉพาะเจาะจง เช่น การเขียนสะกดคำ การเขียนตามขั้นตอน การพัฒนารูปแบบประโยคและไวยากรณ์ โดยวิธีนี้เน้นสร้างความชำนาญจากการปฏิบัติซ้ำๆ โดยมีการควบคุมโดยครู เช่น การใช้เทคนิคกึ่งควบคุม การสอนแบบ PPP หรือการใช้บทเรียนการ์ตูนร่วมกับโปสเตอร์ในระดับปฐมวัยและประถม (พิชัยภรณ์ แสนสุขและ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย, 2566) ศศิภา พรหมมินทร์ และทำรงลักษณ์ เอื้อนครินทร์, 2565; ทัญทิกา วงศ์เครือและคณะ, 2560) นอกจากนี้ยังพบว่าเทคนิคเชิงโครงสร้าง เช่น CIRC (สุภาวดี ยอดไสวและคณะ, 2565), Six Writing Steps สอนทักษะการเขียนแบบเป็นขั้นตอน (กฤษณา สติถย์เกิด., 2565) และ B-SLIM Model (สุภาวดี ยอดไสว และคณะ, 2565) ก็มีการใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนในระดับที่ซับซ้อนขึ้น โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของครูเช่นกัน

กลยุทธ์การรู้คิดเชิงอภิปัญญา (Metacognitive Strategies) ที่เน้นการวางแผน การติดตามความก้าวหน้า และการประเมินตนเองในกระบวนการเรียนรู้ กลับพบการใช้น้อยกว่า โดยมีเพียง 4 งานวิจัยที่ระบุถึงการนำกลยุทธ์ลักษณะนี้มาใช้ ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏในรูปแบบของการสอนแบบเน้นกระบวนการ (process writing) (เฮชน ยามาดี, 2563) การใช้ผังกราฟฟิกเพื่อสะท้อนความคิด และการส่งเสริมการวางแผนการเขียน เช่น งานวิจัยที่ใช้ผังกราฟฟิกร่วมกับการสอนแบบบรรทัดฐานในระดับมัธยมศึกษา (เสาวลักษณ์ บรรดาศักดิ์ และเจษฎา กิตติสุนทร, 2561) หรืองานที่เน้นการเขียนสรุปความในระดับประถมปลาย มีการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนกำกับการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การสอนด้วย dictogloss (กัมปนาท ตาอินทร์และคณะ, 2566) โดยการสอนการเขียนรูปแบบนี้พบในระดับมัธยมตอนปลายและอุดมศึกษา ดังแสดงใน ตารางที่ 1

**ตารางที่ 1 ตารางสรุปเทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษจากงานวิจัยในประเทศไทย แบ่งแยกตามกลยุทธ์การสอน**

ลำดับ	เทคนิคการสอน	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญา Cognitive Strategies	การรู้คิดเชิงอภิปัญญา Metacognitive Strategies	ระดับชั้น
1	พัฒนาการเขียนด้วย B-SLIM Model (สุภาวดี ยอดไสวและคณะ, 2565)	/		อุดมศึกษา
2	การสอน 6+1 สำหรับผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (Un-udom, S. (2020)	/		อุดมศึกษา
3	การพัฒนาทักษะการเขียน	/		มัธยม

ลำดับ	เทคนิคการสอน	ทฤษฎีการเรียนรู้ ทางปัญญา Cognitive Strategies	การรู้คิดเชิง อภิปัญญา Metacognitive Strategies	ระดับชั้น
	ภาษาอังกฤษ ม.1 โดยเทคนิคการ สอนแบบกิ่งควบคุม (ศศิภา พรหมมิ นทร์, & ทำรงลักษณ์ เอื้อนครินทร์, 2565)			
4	กระบวนการสอนการเขียนฯ แบบเน้น กระบวนการ (เอษณ ยามาดี, 2563)		/	มัธยม/สูง กว่า
5	การพัฒนาความสามารถฯ ด้วย B- SLIM และ CIRC ม.1 (สุภาวดี ยอด ไสว, สรिता บัวเขียว, & ยุพิน ยืนยง, 2565)	/		มัธยม
6	ความสามารถฯ ด้วย CIRC + ผังกราฟ ฟิก ม.3 (เสาวลักษณ์ บรรดาศักดิ์, & เจษฎา กิตติสุนทร, 2561)	/	/	มัธยม
7	สอนแบบบรรณฐาน + ผังกราฟฟิก มัธยม (Uamsiri, R. & Sukavatee, P., 2022)		/	มัธยม
8	ดิกโทกลอสเพื่อพัฒนาการเขียน (กัมปนาท ตาอินทร์ และคณะ, 2566)	/		มัธยม
9	ผลของแนวคิดแบบเน้นโครงสร้าง ไวยากรณ์ ป.6 (ทัศนทิกา วงศ์เครือ และคณะ, 2560)	/		ประถม
10	การอ่านออกเสียง+เขียนคำศัพท์ด้วย โฟนิกส์ ป.3 (พิชัยภรณ์ แสนสุข, & แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย, 2566)	/		ประถม
11	เทคนิค Six Writing Steps ป.4 (กฤษณา สถิตเกิด, 2565)	/		ประถม
12	การสอนโดยเน้นการสังเกตรูปภาพใน บริบท (พัชรินทร์ ดวงศรี, 2565)	/		ประถม
13	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ฯ แบบ PPP ป.6 (มลทลวี วรรณนทีจิราโชติ และ คณะ, 2565)	/		ประถม
14	ผังกราฟฟิกกับการเขียนสรุปความ (ปิย		/	ประถม

ลำดับ	เทคนิคการสอน	ทฤษฎีการเรียนรู้ ทางปัญญา Cognitive Strategies	การรู้คิดเชิง อภิปัญญา Metacognitive Strategies	ระดับชั้น
	พงษ์ พรหมนนท์, 2563)			
15	การอ่าน+เขียนสะกดคำแบบ PWIM ป.3 (กรรณภิรมย์ กาญจนีย์, 2568)	/		ประถม
16	การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ภาษาอังกฤษโดยใช้บทเรียนการ์ตูนฯ (วีระพร อ่อนนาง, & วีระศักดิ์ ชมภูคำ, 2567)	/		อนุบาล (ต่ำกว่า ประถม)

### การประยุกต์ใช้กับการศึกษา

จากการรวบรวมและวิเคราะห์งานวิจัยจำนวน 18 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย พบว่า เทคนิคที่ถูกใช้สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ เทคนิคทางด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive techniques) และเทคนิคการควบคุมความคิดตนเอง (metacognitive techniques) ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระบบการศึกษาของไทย โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน การประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้าน cognitive ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจหลักภาษา โครงสร้างประโยค และรูปแบบการเขียนเบื้องต้น เหมาะสำหรับนักเรียนระดับอนุบาล ประถมศึกษา และช่วงต้นของมัธยมศึกษา ในขณะที่เทคนิค metacognitive มีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผน ตรวจสอบ และประเมินความคิดของตนเองขณะเขียน ซึ่งเหมาะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมตอนปลายและระดับอุดมศึกษา อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ยังบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้อย่างแบบ active learning ซึ่งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และกล้าแสดงออก การนำผลจากการศึกษานี้ไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร ฝึกอบรมครู และสร้างสื่อการเรียนการสอน จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย โดยเฉพาะในด้านทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ซึ่งยังคงเป็นความท้าทายสำหรับนักเรียนไทยในหลายระดับ การมีแนวทางที่หลากหลายและผ่านการพิสูจน์จากงานวิจัย จะช่วยให้ครูสามารถเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

### ข้อจำกัดของการศึกษา

แม้ว่างานศึกษานี้จะสามารถรวบรวมและจำแนกเทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษจากงานวิจัยในประเทศไทยได้อย่างเป็นระบบ แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา ประการแรก งานวิจัยทั้งหมดที่ถูกรวบรวมเป็นงานวิจัยในบริบทของประเทศไทย จึงอาจยังไม่ครอบคลุมแนวคิดสากลหรือเทคนิคการสอนจากต่างประเทศที่อาจมีศักยภาพสูงกว่าในบางบริบท ประการที่สอง จำนวนงานวิจัยยังค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับความหลากหลายของระดับชั้นและรูปแบบการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยในระดับอุดมศึกษาที่มีจำนวนน้อย จึงไม่สามารถสรุปแนวโน้มของการสอนการเขียนในระดับนั้นได้

อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การวิเคราะห์ในครั้งนี้มุ่งเน้นที่การจัดกลุ่มเทคนิคหลักในระดับ cognitive และ metacognitive โดยยังไม่ได้ลงลึกถึงขั้นตอนการดำเนินการสอน กิจกรรมในชั้นเรียน หรือวิธีการประเมินผลในแต่ละงานวิจัยอย่างละเอียด และยังไม่มีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเทคนิคแต่ละกลุ่มอย่างเป็นระบบ สุดท้าย งานวิจัยที่ถูกรวบรวมกระจายอยู่ในบริบทที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม หรือโรงเรียนนานาชาติ ซึ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่สามารถสะท้อนภาพรวมของทั้งระบบการศึกษาไทยได้อย่างสมบูรณ์

## บทสรุป

การทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ระหว่าง ปี พ.ศ. 2558 - 2568 และ ข้อมูลในการวิเคราะห์ได้จากบทความวิชาการและงานวิจัยจำนวน 16 เรื่อง ที่คัดเลือกจากฐานข้อมูล TCI (ThaiJo) โดยใช้เกณฑ์การเลือกบทความที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทย ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาวิจัยนี้พบว่า เทคนิคการสอนการเขียนภาษาอังกฤษที่ใช้ในประเทศไทยมีความหลากหลายทั้งในด้านวิธีการ ระดับชั้นที่นำไปใช้ และเป้าหมายของการพัฒนาทักษะผู้เรียน โดยเทคนิคที่ได้รับความนิยม ได้แก่ เทคนิคแบบ CIRC, โฟนิคส์, ดิกโทกลอส, กราฟฟิก, และรูปแบบ B-SLIM ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มเทคนิคเชิงกระบวนการทางความคิด (cognitive strategies) เช่น การสอนโครงสร้างภาษา การฝึกสะกดคำ และการใช้ขั้นตอนการเขียนแบบชัดเจน และกลุ่มเทคนิคที่ส่งเสริมการควบคุมตนเองในการเรียนรู้ (metacognitive strategies) เช่น การวางแผน ตรวจสอบ และประเมินงานเขียนของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าเทคนิคส่วนใหญ่มีลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก (active Learning) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในกระบวนการเรียนรู้ การทำงานเป็นกลุ่ม การใช้สื่อ และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ข้อมูลที่รวบรวมนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร หรือออกแบบกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมกับระดับชั้นและบริบทของผู้เรียนในประเทศไทย อีกทั้งยังช่วยให้ครูและนักวิจัยด้านการสอนภาษาอังกฤษเข้าใจภาพรวมของแนวโน้มเทคนิคการสอนการเขียนในประเทศ และสามารถนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม งานศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น จำนวนงานวิจัยที่จำกัด ความหลากหลายของบริบทการศึกษา และการวิเคราะห์ที่เน้นเฉพาะเทคนิคหลักโดยไม่ลงลึกถึงกระบวนการสอน จึงควรมีการศึกษาต่อยอดในอนาคตเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพของเทคนิคต่าง ๆ และขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กรรณภรณ์ กัญจนีย์, ระพิน ชูชื่น, & วาสนา นิลหล้า. (2568). การพัฒนาความสามารถการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอำนาจเจริญ. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 8(2), 501-514.
- กฤษณา สติธยเกิด. (2565). การพัฒนาเทคนิคการสอน Six Writing Steps เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4: The Development of a Teaching Technique on Six Writing Steps for Enhancing English Writing Skills of Prathom Suksa 4 Students. *คุรุสภาวิทยารจารย์*, 3(1), 17-34.

- กัมปนาท ตาอินทร์, นทต อัคราภรณ์, & สมเกียรติ อินทสิงห์. (2566). การใช้กระบวนการสอนแบบดิกโทกลอสเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ และความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 15(1), 85–101.
- จันทร์พร พรหมมาศ, ทัดติกา วงศ์เครือ, & เด่นชัย ปราบจันดี. (2560). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยประยุกต์แนวคิดแบบเน้นโครงสร้างไวยากรณ์ที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 28(3), 89–101.
- ทัดติกา วงศ์เครือ, จันทร์พร พรหมมาศ, & เด่นชัย ปราบจันดี. (2560). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยประยุกต์แนวคิดแบบเน้นโครงสร้างไวยากรณ์ที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 28(3), 89–101.
- พิชัยภรณ์ แสนสุขและแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2566). การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(4), 34–45
- มลลลธิ วรรณทจักราชิต, เจนวิทย์ วารีบ่อ, & สุนิตย์ตา เย็นท้าว. (2565). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของผลการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษเรื่องการเขียนเชิงไวยากรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ PPP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้แบบ PPP. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 16(2), 166–176.
- วรวิพร อ่อนนาง, & วีระศักดิ์ ชมภูคำ. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้บทเรียนการ์ตูนที่เน้นวิธีการสอนแบบโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลโรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(4), 269–280.
- ศศิธร สันใจ, & สายชล จินใจ. (2567). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะการเขียนโดยใช้แบบฝึกภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. *วารสารปรัชญาประชาคม*, 2(6), 1–15.
- ศศิภา พรหมมินทร์, & ท่างลักษณ์ เอื้อนครินทร์. (2565). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยการใช้เทคนิคการเขียนแบบกึ่งควบคุมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *Journal of Buddhist Education and Research: JBER*, 8(1), 13–20.
- สุภาวดี ยอดไสว, สรिता บัวเขียว, & ยุพิน ยืนยง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ B-SLIM model ร่วมกับเทคนิค CIRC สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 50(1), 1–13. <https://doi.org/10.58837/CHULA.EDUCU.50.1.4>
- เสาวลักษณ์ บรรดาศักดิ์, & เจษฎา กิตติสุนทร. (2561). การศึกษาความสามารถในการอ่านการเขียนภาษาอังกฤษและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค CIRC ร่วมกับผังกราฟฟิก. *Ratchaphruek Journal*, 16(1), 116–123.
- เอษณ ยามาลี. (2563). กระบวนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษแบบเน้นกระบวนการในบริบท

- การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. *วารสารราชพฤกษ์*, 18(1), 18–29.
- Maporn, S., & Praphan, P. (2021). Issue on study of Aviation English as a lingua franca: A documents review. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 27(1), 129–126.
- Seidlhofer, B. (2013). *Understanding English as a lingua franca (Oxford applied linguistics)*. Oxford University Press.
- Selvaraj, M., & Abdul Aziz, A. (2019). Systematic review: Approaches in teaching writing skill in ESL classrooms. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 8(4), 450–473. <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v8-i4/6564>
- Uamsiri, R., & Sukavatee, P. (2022). Effects of genre-based approach with graphic organizers on argumentative writing ability of EFL secondary school students. *OJED*, 17(1), Article ID: OJED-17-01-022.
- Un-udom, S. (2020). Effects of 6+1 trait writing model on Thai EFL student writing achievements. *Journal of Research and Development Institute, Rajabhat Maha Sarakham University*, 7(1), 241–254.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ  
วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ  
(Journal of Education and Human Development  
Chaiyaphum Rajabhat University)

วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ การศึกษา ภาษาวรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ ออกราย 6 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน, และฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาลงวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

#### สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ  
เลขที่ 167 หมู่ที่ 2 ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000  
โทรศัพท์ 044-815-111 ต่อ 6700

#### ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

**1.1 บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

**1.2 บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

**1.3 บทความวิจัย (Research Article)** ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

**1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article)** เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบกัน

**1.5 ปกิณกะ (Miscellany)** ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

## การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ [https://so13.tci-thaijo.org/index.php/j\\_EDU](https://so13.tci-thaijo.org/index.php/j_EDU) และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

## การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

## การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

## การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

## ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ ให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

## ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

- 3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

**3.1.1 บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

**3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)** เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

**3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

**3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results)** เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง และแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

**3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)** เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

**3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

**3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement)** เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

**3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References)** ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

### 3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

**3.2.1 บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

**3.2.2 เนื้อหา (Content)** เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

**3.2.3 สรุป (Summarizing)** เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

**3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References)** ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย

โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

### 3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อม  
ระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์(Name of Reviews)ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ  
พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อ  
เรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่อง  
ของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึง  
ให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตาม  
หลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย  
โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เป็น  
รูปแบบเดียวกัน

## การเขียนเอกสารอ้างอิง

### 1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่  
พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์. เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มี  
ผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

### 2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่  
พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

### 3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด :  
สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

### 4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

### 5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์. เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย  
ของเรื่อง.

### 6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

#### 7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

#### ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตารางสำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

#### กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ ออกราย 6 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความ

<b>การตั้งค่าหน้ากระดาษ A 4</b>	
<b>ระยะขอบ</b>	
ด้านบน 4.5 ซม.	ด้านล่าง 4.01 ซม.
ด้านซ้าย 3.81 ซม.	ด้านขวา 3.81 ซม.

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย..... (TH Sarabun PSK 18 pt. หนา).....  
ภาษาอังกฤษ..... (TH Sarabun PSK 18 pt. หนา).....

ชื่อผู้นิพนธ์ ภาษาไทย .....<sup>1</sup>  
ชื่อผู้นิพนธ์ ภาษาอังกฤษ .....<sup>2</sup>  
(TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ)

บทคัดย่อภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

คำสำคัญ: (หัวข้อ TH Sarabun PSK ขนาด 16 Pt.หนา). (เนื้อหา TH Sarabun PSK ขนาด 16 Pt.ปกติ)

**Abstract** (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

Keyword: (หัวข้อ TH SarabunPSKขนาด 16 Pt. หนา). (เนื้อหา TH Sarabun PSK ขนาด 16 Pt.ปกติ)

บทนำ (Introduction) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

วัตถุประสงค์ (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หน้า)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

วิธีการศึกษา (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หน้า)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

ผลการศึกษา (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หน้า)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

สรุปและอภิปรายผล (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หน้า)

.....  
.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
.....

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หน้า)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....  
ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

**ตัวอย่าง เช่น**

งามพิศ ศรีบัว. (2542). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). *วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.

วิเชียร มีบุญ. (2541). *พิธีกรรมจับปลาปักในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อคินร พิพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน *ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58)*. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.

อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 12(1), 561 - 589.